

TÜM İKTİSATÇILAR BİRLİĞİ

1. Ekim ayı içinde yapılan Olağanüstü Genel Kurul çalışmaları dolayısıyla yayın faaliyetlerimize ara verdiğimiz için,

2. Son altı ay içinde kağıt, matbaa, vb. mal ve hizmetlere görülmedik zamlar yapılması nedeniyle,

TİB olarak **Aylık Bülten** dahil her türlü yayın faaliyetini sürdürememek tehlikesiyle karşı karşıya bulunmaktayız. Bu nedenle tek güvencemiz olan okurlarımızın, abonelerimizin ve üyelerimizin TİB Bülteninin ve diğer yayınlarının yaşamasına katkıda bulunacakları inancıyla bir bağış kampanyası açıyoruz. Tüm abonelerimizin, okurlarımızın ve üyelerimizin en az 50 TL. olmak üzere yapacakları ve kendi çevrelerinde yaygınlaştıracakları bağışları Aybars Çağlayan, 111406 no.lu posta çeki hesabına en kısa zamanda yatırmalarını bekliyoruz. Ayrıca TİB Bülteni için abone kampanyası da açıyoruz.

BAĞIŞ KAMPANYASINI EN GENİŞ BİÇİMDE YAYGINLAŞTIRALIM!

HER ABONE YENİ BİR ABONE KAZANDIRSIN!

AYLIK BÜLTEN 54 ARALIK 1978

İÇİNDEKİLER

TİB Adına Sahibi : Cumhur AYTULUN

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü : Fehim EVSEN

Yönetim Yeri : *Karanfil Sok. 14/10. Kızılay - ANKARA*

Basıldığı Yer : *Çağdaş Basımevi - ANKARA*

ABONE : *Bir yıllık abone tutarı olan 50,— TL. Posta pulu olarak gönderilebilir veya Aybars ÇAĞLAYAN adına 111406 numaralı posta çeki hesabına yatırabilir.*

Yurtdışı abone ücreti 80,— TL. dir.

KASIM AYINDAKİ EKONOMİK GELİŞMELER

Son bir aydır özellikle dikkati çeken bir gelişme var. Emperyalist kuruluşlarla ve ülkelerle sürmekte olan yoğun ilişkiler ve pazarlıklar.. Her ne kadar bu görüntü çok daha önceden, özellikle de Ecevit'in işbaşına gelmesinden bu yana varolmaktaysa da; Kasım ayında Uluslararası Finans kuruluşlarının Türkiye'ye heyetler göndermeleri ve Ecevit'in dış gezileri daha bir yoğunlaştı.

Nispi bir düzlükten sonra, 1975'-lerden sonra krizin derinleşmesi ve MC hükümetlerinin emperyalizmin ve onun güdümündeki yerli tekelci sermayenin sorunlarını çözemez duruma gelmesiyle, emekçi halk kesimlerince de «umut» olan Ecevit iktidara geldi. Sistemin her düzeyde restorasyonu göreviyle yükümlü olan CHP hükümetinden oylarını bu hükümetten yana kullananların da bekledikleri vardı; ancak ilerleyen zaman bazı gelişmelere sahne olmakta; Ecevit'in aldığı ekonomik önlemlerin özellikle tekelci sermayenin sorunlarını çözmek doğrultusunda olduğu, siyasi önlemlerin ise bunları pekiştirmeye yöneldiği, giderek daha fazla açığa çıkmaktadır.

Yerli tekelci sermayenin en büyük sorunu döviz sorunudur. Çünkü sistemin kendini ekonomik olarak yeniden üretebilmesinin önkoşulu, ekonomiye hayati derecede gerekli olan girdilerin (Hammadde enerji vb.) sağlanabilmesi özellikle döviz sorununu ortaya çıkarmaktadır. Ecevit hükümeti bu sorunu çözme doğrultusunda emperyalist finans kuruluşları ve emperyalist ülkelerle ilişkilerini sürdürmektedir.

BORÇ ERTELEME GİRİŞİMLERİ:

Bu dönemde dikkati çeken iki önemli olay var: Bunlardan birincisi, başta IMF olmak üzere OECD, AET,IFC, Dünya Bankası ve hatta NATO gibi uluslararası emperyalist kuruluşların, Ecevit hükümetinin Türkiye'nin eski borçlarını erteleme istemine olumlu cevap vermeleri; diğeri ise taze para sağlama konusunda aynı olumlu tutum içine -tüm pazarlıklara rağmen- girmemiş olmaları...

Kasım ayının ilk 15 gününde, eski borçları erteletme ve taze para bulma çabaları çok yoğun sürmekteydi. Finans kuruluşları birbiri ardısıra Türkiye'ye heyetler gönderiyorlar ve pazarlıklar sürüyordu. Merkez Bankasının başvurusu üzerine 229 Uluslararası Bankanın 120'si, borçların ertlenmesi talebine olumlu cevap verdi. Böylece toplam 2,9 milyar dolar olan banka boçlarının 2,5 milyar dolarlık (2,2 milyar doları DÇM, 300 milyon doları banker borcu) kesimi ertelendi. Borç erteletme çalışmalarına hükümetin yanısıra özel banka temsilcileri de katıldılar; ABD ve Avrupa ülkelerindeki bankalara gittiler. Sonuçta, Türkiye'nin vadesi dolmuş borçları ertelendi. Ecevit, yaptığı açıklama da toplam 12 milyar 951 milyon dolarlık dış borçların, 1 milyar 785 milyonluk kesiminin ertelendiğini, 3 milyar dolarlık kesimi içinde ilke anlaşmasına varıldığını belirtiyordu. (27 Kasım Cumhuriyet)

TAZE PARA BULUNABİLİNDİ Mİ?

Borç ertlenmesi konusunda olumlu gelişmeler olurken, Ecevit hükümeti yeterince taze para bulamıyordu. Taze para bulmak için IMF, AET, OECD, IFC, Dünya Bankası gibi emperyalist finans kuruluşlarının yanısıra, emperyalizmin askeri bir örgütlenmesi olan NATO'-ya bile başvuruldu. 50 uluslararası bankadan 500 milyon Dolar borç istendi. IMF'den birinci ve ikinci dilim kredileri alarak «ekonomiyi batmaktan kurtaran» Ecevit, ufukta yeşil ışık görünmesine rağmen üçüncü dilim krediyi koparamadı. Bu günlerde pazarlıklar halen sürüyor. IMF eskiden verdiği krediler için yerine getirilen koşullardan «daha sert» (International Herald Tribune) koşullar ve daha disiplinli uygulama garantisi istiyor. IMF, Maliye Bakanlığının % 10 luk kısa aralıklı devalüasyon önerisine karşı % 30'a varan (bugünlerde değer kazanan dolara karşı TL nin devalüe edilmesiyle toplam % 40'a varıyor) yeni bir devalüasyon yapılmasını istemektedir. Bunun dışında; ücret artışlarının önlenmediğini ileri sürerek daha sıkı tedbirler alınması gerektiğini, buna yönelik somut olarak vergi yasalarının çıkarılmasını; kalkınma hızının düşürülmesini; bu sonuncusuna yönelik olarak da ağır sanayii yatırımlarının kısılmasını; KİT'lerin ürünlerine zam yapılmasını talep etmektedir. Ayrıca devlet bütçesinin açık vermemesi gerektiğini belirtmektedir.

Bu taleplerin yanısıra, IMF, verilen sözlerin tutulmasını istemektedir. KİT'lere açılan 195,5 milyar TL lik kredinin, 190 milyon TL lik IMF'nin koyduğu sınırı aşmasına, SSCB ile yapılan 1 milyar 275 milyon dolarlık mal takasına dayanan ticaret anlaşmasına ve Irak'la yapılan son anlaşmaya «ödemeler dengesini düzeltici yönde olmadığı» gerekçesiyle karşı çıkması, IMF'nın disiplinli uygulama taleplerinin en çarpıcı örnekleridir.

Ecevit, taze para bulabilmek için çalmadık kapı bırakmadı ve AET ile de pazarlıklara girişti. AET genel sekreteri Emile Noel ile yapılan pazarlıklarda, Türkiye başlangıçta şu taleplerini sundu :

1) AET'ye ortaklık yada geçiş döneminin dondurulması,

2) Ekonomik yardım

3) Tekstil ürünlerinde liberasyon

4) Tarımsal ürünlerde gümrük avantajı.

5) Emeğin serbest dolaşımı

Ancak daha en başından AET heyetinin, ekonomik yardım dışındaki önerilere duyarsız kalması nedeniyle, tartışmalar kısa sürede kredi için pazarlıklar biçimine dönüştü.

E. Noel'in «ümit verici» konuşmalarına rağmen, AET, Türkiye'nin talep ettiği 8,1 milyar dolarlık krediyi; «çok büyük bir meblağ» olduğu ve «AET ülkelerinin bunu sağlamasının çok güç» olduğu gerekçeleriyle vermeyeceğini bildirdi. Noel daha sonra topluluk ile Türkiye arasında büyük görüş farklılıkları olduğunu, Türkiye'ye ancak 800 milyon dolar proje kredisi verebileceklerini ve Avrupa Yatırım bankasından en fazla 1,5 milyar dolar sağlanabileceğini bildirerek, Türkiye'ye üye ülkelerle ikili ilişkilere geçmesini öğütledi. Aynı günlerde F. Almanya, Türk hükümetinin kredi talebine, kendi sisteminde devletlerarası kredi alışverişi olamıyacağı, ancak firmalar arasında olabileceğini ileri sürerek karşılık verdi. Görüldüğü gibi taze para konusu ikili

ilişkilerde de yokuşa sürülmekteydi.

IMF ve AET'nin yanısıra Ecevit OECD, IFC ve Dünya Bankası gibi finans kuruluşları ile NATO'ya ve ABD, Kanada, Belçika, Japonya gibi emperyalist ülkelere de başvurdu. OECD ile yapılan görüşmeler sonucunda OECD heyeti taze para vermedi ama bol bol nasihat verdi.

Ecevit hükümetinin damlalar halinde kredi alabildiği kuruluşlardan bir tanesi de Dünya Bankasıdır. Bu kuruluştan alınan 150 milyon dolar için çok ağır koşullar -17 yıl vade, % 7,35 faiz; tarım, ihracata dönük sanayi ve imalat sanayiinde girdi alımında kullanılması- getirilmektedir. 20 milyon dolarlık bir diğer kesim kredi için ise yedek parça alımında kullanılması koşulu öne sürülmüştür.

Tekelci sermayenin döviz sorunu o denli çözümsüzlüğe batmış durumdaydıki «dar boğazdan kurtulmak için» NATO'ya başvuruldu. NATO genel sekreteri J. Luns; Türkiye, Portekiz ve Yunanistan'a yardım edilmesi gerektiğini söylüyordu. Daha sonra da hazırladığı raporda Türk ekonomisinin çökmek üzere olduğunu belirterek OECD, AET ve Dünya Bankasından Türkiye'ye yardım etmelerini istedi. Gazetelerde Luns'un bu doğrultuda Türkiye için yeni bir «Marshall Planı» önereceği, F. Almanya'nın bunu destekleyeceği, böyle bir siyasi kararın alınmasının AET, OECD gibi finans kuruluşlarının Türkiye'yi desteklemesini kolaylaştıracağı, özel fonların ve bankaların teşvikine yardımcı olacağını söylediği yolunda haberler yayınlandı. (1 Aralık Milliyet).

Ecevit gerçekten çalmadık kapı bırakmadı. Uluslararası kuruluşların yanısıra; bir yandan ABD, Kanada, Japonya, Belçika gibi emperyalist ülkelere, öte yandan da «çokyönlü dış politika» adı altında SSCB, Romanya gibi doğu bloku ülkeleriyle, Irak, İran, Libya gibi Arap ülkelerine de başvurdu. Ancak bu girişimlerin pek çoğu başarısızlıkla sonuçlandı.

BU ÇABALAR EKONOMİYİ KURTARABİLDİ Mİ?

Bütün bunlar olurken, ülke içinde emekçi halklar üzerindeki sömürü gün geçtikçe artmakta; enflasyon hayatı dar gelirli emekçiler için çekilmez hale getirmektedir. OECD'nin bir raporuna göre toptan eşya fiyatları % 53,6 oranında, genel fiyatlar ise % 67,2 oranında artmıştır. Birbiri ardısıra gelen zamlarla en temel gereksinmelerin fiyatları alabildiğince yükselmiştir. Süt, yağ, deterjan, her türlü sabun, (çamaşır suyu) pil, sulama boruları, kamyon, otobüs, minibüs, kamyonet, amortisörlerin başlık fiyatlarına ortalama % 15-60 arasında değişen; gübreye % 70-80 civarında zam yapılmıştır. Bu yakınlarda KİT ürünlerine de -IMF'nin direktifleri doğrultusunda- zam beklenmelidir. Nitekim Süt Endüstrisi Kurumu ürünlerine % 50-110 oranında zam yapmıştır bile.

Hayat bu denli pahalılaştırılırken, katsayı 14 de sabit tutulmakta (en fazla 15 olabileceği tartışmaları sürmekte), işçi ücretlerindeki artışlar kısıtlanmakta, Toplumsal Anlaşma ile öngörülen taahhütler bile yerine getirilmemekte yeni yılda ise vergi yasası çıkarılarak, emekçi halkların elindekilerin bir parçası daha geri alınmak istenmektedir. Katsayının yeni bütçede sabit tutulmasına gerekçe olarak vergi yasasının emekçilerin yükünü hafifleteceği iddia edilmektedir. Tüm bunlar yetmezmiş gibi (tabi aslında bunları yerine oturtabilmek için) si-

yasal düzeyde de halkın yükselen hoşnutsuzluğunu bastırmak için en demokratik haklarını bile elinden alan siyasal önlemler alınmaya çalışılmaktadır.

EMPERYALİZMİN TALEPLERİ :

Ekonomik ve Sosyal Etüdler Konferansında emperyalizmin temsilcileri Ecevit'e taleplerini açıkça sundular. Türkiye'nin kapalı ekonomiden süratle çıkmasını, ilkel ticaret yapısını kırmasını, yatırımların ihracata yönelik ve ödemeler dengesini düzeltici yönde olmasını (Dünya Bankası Başkan Yardımcısı Chenerey); kambiyo kuru rejiminin gerçekçi ve özel sektöre güven verici, ihracatı arttırıcı yönde olması gerektiğini (Anne Kruger) talep ettiler. Aynı günlerde Ertuğrul Soysal da «garip bir tesadüfle» aynı tedbirlerin alınmasını istiyordu. K. Bulutoğlu ise Merkez Bankasına % 10 luk kısa aralıklı devalüasyon yapma yetkisinin verileceğini ve TL nin dolara olan bağımlılığının azaltılacağını açıklıyordu. Noel, Türkiye'nin İspanya gibi, Turizme ve bazı diğer dallardaki potansiyellerinin yabancı sermayenin Türkiye'ye girmesiyle arttırılabileceğini belirtirken, hükümetin yabancı sermaye kodunda (yönetmeliğinde) değişiklik yaparak, yabancı sermayeye tanınan hisse haklarının % 100'e varan boyuta çıkarılması ve bunun hemen ardından FİAT, MAN ve FORD firmalarının teşvik belgesi istemeleri; 4. BYKP tartışmaları sırasında CHP içinde bile çatırdamalara yol açan, son olarak Sanayii Bakanı ile İşletmeler Bakanı arasında sürtüşme konusu olan motor sanayiinin «devlet öncülüğünde» (daha önce devlet eliyle ibaresi kullanılıyor) yapılması önerisinin kabulü hep aynı anlama gelebilecek gelişmelerdir.

Ecevit'in emperyalizme daha fazla bağımlılığı getirecek olan uygulamalarından bir tanesi de «Ulusal Savunma Sanayii» projesidir. Bu proje; ürünlerinin alıcısı devlet olacağından, pazar sorunu olmaksızın yerli tekellere tatlı kârlar sağlayacak, ABD silah tekellerine olan bağımlılık ilişkilerini pekiştirecektir.

EKONOMİ NEDEN BATAKTAN ÇIKMIYOR?

Ecevit ve CHP tarihi görevlerini yerine getirmektedir. Soldaki dağınıklık nedeniyle, geniş halk yığınlarının da desteğini sağlıyarak «umut» olan Ecevit, Sistemin her düzeyde restorasyonu göreviyle iktidara gelmiştir. Ancak bu görevini nasıl, ne pahasına yerine getirecektir?

Türkiye gibi bağımlı ülkelerde hegemonyasını sürdürmek için emperyalizm, kendisini bir tek iktidar alternatifine bağlı tutmaz; birkaç alternatifi birden diri tutar ve somut konjonktürlere uygun alternatifler diğerinin önüne geçirilir. Emperyalizmin sorunu hegemonyasını sürekli kılmaktır, bağımlı ülkelerin bağımlılığını pekiştirmektir. İktidarlar bu koşulları sağladıkları sürece emperyalizmin kabulüdürler. Ve emperyalizm, bu bağlamda, Ecevit hükümetinin de alternatiflerini diri tutmakta ve Ecevit hükümetine şantaja dayalı bir politika ile direktifler yağdırmakta ülkeyi daha fazla bağımlılaştıracak ekonomik ve siyasi tedbirleri aldırmaktadır. Böylelikle denetimini daha da arttırmaktadır.

EKONOMİK İŞBİRLİĞİ VE KALKINMA ÖRGÜTÜ (OECD) VE EMPERYALİZMİN SON UYARILARI

Emperyalist-kapitalist sistemin sürekli bunalım içinde bulunması sistemin başını çeken ülkeleri çeşitli örgütlenmelere doğru yöneltti. Sistemin geleceği ve kendisini yeniden üretebilmesi için bu tür örgütlenmeler zorunlu idi.

«...,kapitalist üretim, birbirine bağlı, sürekli bir süreç, yani bir yeniden üretim süreci olması nedeniyle, yalnızca meta ve artı-değer üretmekle kalmıyor, aynı zamanda bir yanda kapitalist, öte yanda ücretli emekçi olmak üzere, kapitalist ilişkiyi de yeniden üretiyor ve yeniden üretiyor.»[1]

Emperyalizm döneminde, sermayenin uluslararasılaşması ile birlikte meta ve artı-değer üretiminin yanında tüm olarak egemen sınıflar ile emekçi sınıflar arasındaki ilişkilerin yeniden üretimi de, ülkeler düzeyinde değil, uluslararası düzeyde, askeri, politik, ekonomik ve ideolojik örgütler tarafından örgütlendirilmektedir. Uluslarası düzeydeki askeri örgütlenmelere NATO, SEATO, CENTO örnek gösterilebilir. Ekonomik örgütlenmeler ise IMF Dünya Bankası, OECD, IFC vb. dir. Emperyalist-kapitalist sistem içindeki uluslarası örgütlerde bir görevin belirleyici olması yanında, askeri, politik, ekonomik ve ideolojik yeniden üretim işlevi de her biri tarafından yerine getirilmektedir.

Emperyalist-kapitalist sistem üretim birimlerini nasıl ulusal şirketlerden çokuluslu tekellere dönüştürdüyse, sömürüsünü de doğrudan meta dışsatımı yada ucuz hammadde ve işgücü dışalımı yanında sermaye dışsatımı ve/veya borçlandırma gibi yöntemlerle yürütmektedir. Biryandan da bu biçimde kendine bağımlılaştırdığı yeni-sömürge ülkelerin sistemden kopmamaları ve bağımlılıklarını pekiştirmeleri için bu ülkeleri de içine alacak örgütlenmeler gerekli olmuştur. (IMF, Dünya Bankası, IFC vb.) Bu örgütlerin kimi doğrudan mali belirleyicilik işlevini sürdürmekte, kimisi de ülkelere ekonomik politikalarını saptamada «**tavsiye**» adı altında doğrudan emperyalizmin çıkarlarına hizmet edecek politikaları dayatmaktadır.

Öte yandan bu kuruluşlarda geri-bıraktırılmış ülkeler sonuçta hiç bir yetkisi olmayan «oy»lara sahip kılınarak, onların da düşüncelerinin alındığı görüntüsü yaratılmaktadır. Oysa asıl hedef, geri bıraktırılmış, dışa bağımlı ülkelerin ekonomik bağımlılıklarını pekiştirerek, politik bağımlılıklarını garanti altına almaktır.

Bu doğrultuda kurulmuş, ağırlıkla gelişmiş kapitalist ülkelerin yönlendiriciliği ve denetimi altında varlığını sürdüren bu uluslararası örgütler sistemin kendini yeniden üretebilmesi için koordinasyon eksikliği, sağlıklı bilgi edinememek vb.zorluklarla karşılaşmışlardır. Bu güçlüklerin çözümü için dünya kapitalist sisteminin başını çeken, dünya ticaretinde sözü geçen ülkeler içine, geri bıraktırılmış birkaç ülkeyi de alan OECE (Avrupa Ekonomik İşbirliği Örgütü) adlı örgütü kurmuşlardır.

OECE'DEN OECD'YE GEÇİŞ SÜRECİ

II. Paylaşım Savaşı sonrasında emperyalist-kapitalist sistem içinde-

ki yerini büyük ölçüde yitiren belli başlı Avrupa ülkeleri egemenliği A.B.D.'ne kaptırmışlardı. Avrupa eski yerine ulaşmak ve ekonomik-politik sorunlarını çözmek için eski büyük emperyalist ülkelerin önderlik ettiği, 17 ülkeden oluşan Avrupa iktisadî İşbirliği Teşkilatını (OECE) A.B.D.'nin de desteğini ve onayını alarak 16 Nisan 1948 tarihinde oluşturdu. Daha sonra 3 Haziran 1950'de A.B.D. ve Kanada ortak üye olarak teşkilatın çalışmalarına katılmışlardır. A.B.D. egemenliğini elinde bulundurduğu emperyalist-kapitalist sistemin II. Paylaşım Savaşı ertesinde çöken Avrupa kanadını canlandırmayı emperyalist-kapitalist sistemin derinleşen krizinden kurtarılması için gerekli görüyordu. Bu yüzden OECE'yi tümüyle destekliyordu.[2]

OECE'nin amacı, kuruluş sözleşmesinin 1. maddesinde şu şekilde belirtilmiştir; «üye ülkeler arasında, karşılıklı ekonomik ilişkilerde sıkı bir işbirliği yapmak ve ortak bir kalkınma programı hazırlayarak bunu uygulamaya geçirmektir.»

OECE'nin kurulmasından sonra eski güçlerini toparlamağa çalışan emperyalist güçlere OECE'nin yapısı dar gelmeye başladı. Bunun üzerine dört emperyalist ülke Fransa, A.B.D., Federal Almanya ve İngiltere bir bildiri yayınlayarak yeni örgütlenme biçimini açıkladılar;

«Azgelişmiş memleketlerin kalkınmalarını ve iktisadi kaynaklardan rasyonel bir şekilde faydalanacak bir ticaret politikasını ve milletlerarası münasebetlerin **ahenkleştirilmesini,** aynı zamanda hayat seviyesini yükseltmek ve dünya iktisadının **istikrarını** ve **ilerlemesini** sağlamak münasebetiyle OECE'nin yenilenmesi ve kuvvetlendirilmesi yoluna gidilecektir.»

Yukarıdaki bildiride görüldüğü gibi emperyalist ülkelerin amacı geribıraktırılmış ülkeler üzerindeki sömürüyü arttırmak ve onları emperyalist-kapitalist sisteme daha **«sıkı»** bir şekilde bağlıyarak sözde **«kalkınmalarına»** yardımcı oluyor izlenimi yaratmaktır. Ayrıca sistemin uyumlu ve sık sık bunalıma düşmeden istikrarlı bir şekilde yürümesi için OECE'nin **yenilenmesini** ve **kuvvetlendirilmesini** istemektedirler.

Fransa, İngiltere, A.B.D., ve Federal Almanya'nın temsilcilerinden oluşan bir grup yukarda saydığımız amaçlar doğrultusunda çalışmalara başladı. Hazırladıkları rapor üye ülkelerce kabul edildi. Sözleşme 14 Aralık 1960 tarihinde Paris'te imzalandı ve 30 Eylül 1961 tarihinde yürürlüğe girdi. Avrupa İşbirliği Teşkilatının yerini alan bu kuruluş ABD ve Kanada'nın asli üye olarak katılmaları ile İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatına (OECD) dönüştü.[3]

OECD'NİN AMAÇLARI VE ÜYE ÜLKELERİN YÜKÜMLÜLÜKLERİ

Üye olan ülkeler şunlardır :

Avusturya, Federal Almanya, Belçika, Birleşik Devletler, Birleşik Krallık, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Hollanda, İrlanda, İtalya, İzlanda, Japonya, Kanada, Lüksemburg, Norveç, Portekiz, Türkiye, Yeni Zelanda, Yunanistan, özel statülü üye : Yugoslavya.

OECD'nin amaçları 14 Aralık 1960'da üye ülkelerce onaylanan anlaşma metninde şu biçimde belirtilmektedir :

«I. Üye ülkelerin mali istikrarını sürdürürken, ulaşabileceği en yüksek ekonomik büyüme, istihdam ve yaşam standardı düzeyine varması ve böylece dünya ekonomisi-

nin gelişmesine katkıda bulunmasını sağlamak,

II. Ekonomik gelişme sürecinde üye ülkelerin olduğu gibi üye olmayan ülkelerin de uygun ekonomik genişlemesine katkıda bulunmak,

III. Dünya ticaretinin genişlemesine uluslararası yükümlülüklere göre çok taraflı ve ayrımsız bir temel (ör. gümrük duvarlarının kalkması) üzerinde katkıda bulunmak.»[4]

Böylece gelişmiş kapitalist ülkeler bir taraftan kendilerini yeniden üretebilmek ve bunalımdan kurtulabilmek için gerekli önlemleri almayı, diğer taraftan da kendilerine bağımlı yeni-sömürge ülkelerin bağımlılıklarını pekiştirirken bunalımlarının yükünü onların omuzlarına yüklemeyi amaçlıyorlardı. Ayrıca geri bıraktırılmış ülkelerin kapitalist dünya ekonomisi içinde işlevlerini sürdürebilmeleri için belli bir ekonomik büyüme, istihdam, yaşam standardı düzeyine ulaşmaları ve mali istikrarlarını korumaları gerekiyordu. Çünkü bu gibi ülkelerin ekonomilerindeki aksaklıklar doğrudan doğruya dış ilişkilere hem de olumsuz bir biçimde yansıyordu. Öte yandan çok ciddi ve uzun süreli krizlere giren ülkelerde toplumsal muhalefetin boyutları emperyalist güçlerin denetleyemiyeceği düzeylere varıyordu.

Yine bu amaçlar doğrultusunda kapitalist dünya ticaretinin genişlemesini sağlamak amacıyla gümrük duvarlarının kalkması; bağımlı ülkelerden gelişmiş kapitalist ülkelere daha kolay ve ucuz besin maddeleri, hammadde vb. sağlanırken yüksek teknolojili endüstrilerin ürünlerinin pazarlarının da açılması sağlanıyordu.

Anlaşma metninde, bu amaçlar doğrultusunda üyelerin tek tek ya da birlikte uymakla yükümlü oldukları kurallar ise şöyle belirtilmektedir:

«I. Ekonomik kaynakların etkin kullanılmasını sağlamak,

II. Bilimsel ve teknolojik alanda kaynaklarının gelişmesini sağlamak, araştırmaya teşvik etmek ve mesleki eğitimi desteklemek,

III. Ekonomik gelişmeyi ve iç ve dış mali istikrarı sağlamaya yönelik politikalar izlemek, ve kendilerinin ve başka ükelerin ekonomilerini zor duruma düşürecek durumların oluşmasından kaçınmak,

IV. Mal ve hizmet değişimleriyle cari ödemelerdeki engelleri azaltmaya veya kaldırmaya yönelik çabalarda bulunmak ve sermaye hareketleri üzerindeki kısıtlamayı kaldırmak,

V. Üye ve üye olmayan ülkelere ekonomik gelişme süreçlerinde uygun araçlarla ve özellikle bu ülkelere sermaye dışsatımı yoluyla, teknik yardım ve dış satım ürünlerinin pazarlarını genişletmenin onların ekonomilerine olan etkisinin önemini gözönüne alarak, katkıda bulunmak.»[5]

OECD ülkelerinin yukarda sayılan yükümlülükler yanında, eşgüdümlü çalışmayı ve **uyarı** ya da **müdahale** biçimlerinde gündeme gelebilecek, ülkenin iç sorunlarına karışmayı sağlamak için şu kurallara da uymaları gerekiyor :

«I. Birbirlerine sürekli bilgi vermek ve kendisine verilmiş görevlerin yerine getirilmesi için gerekli bilgilenmeyi örgüte sağlamak,

II. Sürekli olarak görüşmelerde bulunmak, incelemeler yapmak ve ortak bir anlaşma ile, kabul edilen projelere katılmak,

III, Sıkı bir biçimde ve gerektiğinde düzenli ve ortak hareketle işbirliği yapmak.»[6]

Yukarda sayılan yükümlülükler OECD'nin diğer uluslararası örgütlerden farklı olan yönlerini de yansıtmaktadır. Bir başka deyimle, bu örgütün işlevi kendi yapısı içindeki ülkelerin ekonomik potansiyelini ve yapısını en küçük ayrıntısına kadar öğrenip, yönlendiriciliğini emperyalist-kapitalist sistemin çıkarları doğrultusunda daha gerçekçi yapmaktır. Son zamanlarda IMF yanında OECD ile de görüşmelerin yoğunlaşması ve yayınlanan rapor örgütün dünya kapitalist sistemi içerisindeki yerini ve önemini daha da açığa çıkarmıştır.

Yükümlülükler başlığı altında sözü edilen ilkeler, üye ve üye olmayan ülkelerin ekonomik kaynaklarını, bilimsel ve teknolojik düzeyini saptamak bu ülkelerin iç ve dış mali istikrarını sağlamaya yönelik politikalar izlerken sistemin sınırlarını fazla zorlamamasını ve bu ülkelere sermaye dış satımını kolaylaştırmayı amaçlamaktadır.

OECD'nin üye ve üye olmayan ülkelerde yaptığı çok sayıda araştırma vardır. Bu araştırmalar kendi komitelerinin ve ülkelerin araştırma, inceleme ve istatistik kurumlarının işbirliği ile yapılmaktadır. Bunlar kimi zaman raporlar biçiminde kimi zaman da «OBSERVER» adlı, OECD tarafından yayınlanan dergide diğer ülkelerin kullanımına sunulmaktadır.

OECD diğer uluslararası örgütler gibi ülkelerin kapitalistleşmesini istemektedir. Ancak bunun düzeyini saptamak için üye ülkeleri bağlayıcı mal ve hizmet değişimi, teknik yardım, sermaye dışsatımı, ülkenin dışsatım ürünlerine pazar hazırlamak ilkelerini getirmektedir. Böylece ülkenin ekonomik tercihlerini OECD'nin önerileri çerçevesinde yapması sağlanmaktadır. Bu ekonomik tercihlerin; tarım sektörü-endüstri sektörü, dış satım ürünlerinin neler ve ne kadar olacağı, kamu harcamalarının etkin büyüklüğü, özel sektörü ve ihratçıları teşvik, enerji kaynaklarının saptanması vb. sorunlar da emperyalist-kapitalist sistemin uygun bulduğu tercihlerin yapılması için ülkeler zorlanmaktadır.

OECD'NİN YAPISI

OECD'nin yapısı üç ana bülümden oluşmaktadır :

1. **Konsey :** «Konsey teşkilatın karar organıdır. Teşkilatın üyelerinin tamamından oluşur. Konseyin aldığı kararlar bütün üyeler için bağlayıcıdır. Konseyin onayına bağlı konular;

— 14 Aralık 1960 tarihli sözleşme ile tatbikatı bütün üyelerce zorunlu olan kararlar,

— Üyeler, üye olmayan devletler ve uluslararası kuruluşlarla yapılan anlaşmalar,

— Üye ülkelerin, diğer hükümetlerin ve uluslararası kuruluşların **göz önünde** bulundurmalarını talep eden **tavsiyeler,**

— Üye ülkelerce hazırlanması talep edilen bilgiler ve Teşkilatın sürekliliğini sağlıyacak kararlar.

Teşkilatın kararlarını üye ülkelerin oybirliği ile alması gerekmektedir.»[7]

2. **İcra Komitesi, :** «İcra Komitesi on üye ülkenin temsilcilerinden oluşur. Konseyce tayin edilirler. Komite haftada bir kere toplanır.

Konseye sunulacak konular, içerikleri ister genel politika, ister ça-

lışmalar ile ilgili olsun komitece incelenir. İcra Komitesinin karar alma yetkisi yoktur. Bazı durumlarda bu hak konseyce kendisine tanınır. Faaliyetini Konseyin emir ve talimatına göre ayarlar. Konsey komiteyi bazı önemli çalışmaların koordinasyonunu sağlamak için görevlendirilir.»[8]

3 **Sekreterya** «Sekreterya Teşkilatın çalışmalarının iyi bir şekilde yürütülmesi için Konseyce ve İcra Komitesince kendisine verilen ve Sözleşmede kendisine düşen görevleri yerine getirir. Konsey beş senelik bir devre için, kendisine karşı sorumlu bir genel sekreter tayin eder. Genel Sekreter daimi temsilcilerin oturumunda Konseye başkanlık eder. Genel Sekreter Konseye gereken bir şekilde yardım eder ve Konseye veya Teşkilatın diğer her organına teklifler yapabilir.»[9]

Yukarıda görüldüğü gibi OECD'nin yapısına baktığımızda emperyalist ülkelerin yönetime egemen olduğunu görmekteyiz. OECD'ye 24 ülke üye olmasına karşın kararlarda belirleyicilik ABD'nin başını çektiği 10 ülkenin elindedir.

OECD çerçevesinde alınan kararlar genellikle bağlayıcı olmakta, «tavsiye» diye sunulanlar da emperyalist kuruluşlar tarafından dikkate alınmakta ve üye ülke hükümetini görünüşte bağlar nitelikte gözükmese de büyük ölçüde etkilemektedir. (OECD'nin son olarak Türkiye özelinde aldığı «tavsiye» niteliğindeki kararlar ve hükümetin tavrını bu tavsiyeler doğrultusunda ayarlaması buna en iyi örnektir.)

OECD'nin İcra Komitesi on emperyalist ülkenin temsilcilerinden oluşmakta ve konseye sunulacak konular tamamen bu İcra Komitesinin elinden çıkmakta, Konsey de alınacak kararlar için başka seçenek bulunmamaktadır. Bu da OECD'nin ne kadar «demokratik» bir yönetime sahip bulunduğunun en güzel kanıtıdır.

OECD'NİN KOMİTELERİ :

OECD Sözleşmesi Konseyin, Teşkilatın amaçlarına ulaşabilmek için gerekli her yardımcı organı kurabileceğini belirtmektedir.

Aşağıda adları yazılı Komiteler Teşkilat Sözleşmesine ekte gösterilmiş ve görevleri belirtilmiştir. Komiteler, geçici olarak çalışmalarına yardımcı olan «Çalışma Grupları»nı kurabilirler.

OECD kurmuş olduğu Komiteler aracılığıyla daha önceki bölümlerde saydığımız amaçlarına ulaşmak ister. Her Komite üzerine düşen işlevi yerine getirerek emperyalist kapitalist sistemin kendini yeniden üretmesine yardımcı olur. Biz burada üstlendikleri görev açısından önemli gördüğümüz dört Komite hakkında açıklamalarda bulunup, diğerlerinin yalnızca adlarını sıralamakla yetineceğiz.

1. İKTİSADİ POLİTİKA KOMİTESİ :

«Genel iktisadi politikanın gerçekleştirilmesinde önemli sorumlulukları olduğundan, bütün üye memleketlerde iktisadi durumun gelişmesini izler ve sözleşmenin hedeflerine ulaşmak için üyelerce alınan tedbirleri inceler.

Komite **milli planlarda alınan iktisadi politika tedbirlerinin uluslararası düzeyde yorumlarına özel bir dikkat gösterir.** Son yıllarda malların ve sermayenin serbest akımına engel olan birtakım etkenlerin ortadan kaldırılmasıyla bu konu daha da önem kazanmıştır.

Komitenin kurmuş olduğu iki çalışma grubu **uzun vadeli** iktisadi kalkınma meseleleri ile uluslararası ödemelerin dengesini sağlıyacak tedbirleri almakla görevlidir. Bir üçüncü grup **fiyat ve maliyet** yükselmeleri sorunlarıyla ilgili olarak hükümetlerce alınan tedbirleri inceler.»[10]

İktisadi Politika Komitesi, emperyalist-kapitalist sistemin çıkarları doğrultusunda üyelerin ekonomi politikasına müdahele etmekte ve onu sistemin varlığını sürdürebilmesi için yönlendirmektedir. Son OECD Türkiye ilişkilerinde görüldüğü gibi, OECD'nin Türkiye'ye DBYK Planı konusunda «tavsiyeler» de bulunduğunu gözden kaçırmamalıyız. Ayrıca Komite Kapitalist Dünya Ekonomisinin yayılması için gerekli tedbirleri almakla da yükümlüdür.

Bu Komite bünyesinde kurulan bir çalışma grubu fiyat ve maliyet yükselmeleri ile sorunları ve hükümetlerce alınan tedbirleri inceleyerek -ki OECD'nin Türkiye üzerine yayınladığı son raporda da yer almıştır- işçi sınıfının ekonomik- demokratik mücadelesini engellemeyi amaçlayan «Toplumsal Anlaşma»nın Türkiye'nin şu andaki koşullarına en uygun olan önlem olduğunu bildirmişlerdir.

2. KALKINMA MESELELERİ VE İKTİSADİ DURUMLARI İNCELEME KOMİTESİ :

«Komite, üye ülkelerin ve Yugoslavya'nın yıllık iktisadi durumlarını incelemek ile görevlidir. Her ülkenin iktisadi politikaları ve durumları diğer üye hükümetlerin temsilcilerinden oluşan bir grup tarafından incelenir ve her incelemenin sonuçları periyodik bir yayın dizisinde yayınlanır. Ayrıca Komite OECD'nin az sanayileşmiş ülkeleri, yani gelişme yolundaki üye ülkelerin gelişme sorunları konusunda Konsey'e bilgi vermekle de görevlidir.»[11]

Komitenin işlevi, üye ülkelerde kapitalizmin sorunları hakkında belirli yıllarda incelemeler yaparak rapor biçiminde yayınlamaktır. (Türkiye üzerinde çeşitli yıllarda incelemeler yayınlanmıştır.) Yukarıda belirtildiği gibi geri bıraktırılmış ülkelerde kapitalizmin yerleşmesi için hangi engellerin aşılması gerektiği yolunda Konseye bilgi vermektedir.

3. KALKINMAYA YARDIM KOMİTESİ :

«Kalkınmaya Yardım Komitesinin amacı az gelişmiş memleketlere tatbik edilen kaynakların global hacmini çoğaltmak ve tesirini arttırmaktır. Komite belli sürelerde üyelerinin çok taraflı ve iki taraflı yardım programlarına katılmalarının içeriğini ve toplamını, ortak amacın gerçekleştirilmesi için yapılan masraflara katılma paylarının meydana getirdiği olumlu ve olumsuz sonuçlarını inceler. Ayrıca az gelişmiş memleketlere üye ülkelerin yaptıkları, ikili teknik yardım programları da incelemenin kapsamına girer.

Kalkınmaya Yardım Komitesi OECD'nin bütün üyelerinin temsilcilerinden oluşmaz. Üye ülkeler şunlardır; Federal Almanya, Belçika, Kanada, Danimarka, ABD, Fransa, İtalya, Norveç, Hollanda, Portekiz İngiltere, ayrıca Japonya, ve AET'de bu komiteye katılmaktadır.»[12]

Belli başlı emperyalist ülkelerden oluşan, Japonya ve AET'nin de katıldığı komite geri bıraktırılmış ülkelere sermaye dışsatımını art-

tırmanın yollarını arıyarak, bu ülkeleri emperyalist sisteme sıkıca bağlayıp, emperyalist sömürüyü yoğunlaştırmakla görevlidir.

4. ÇOKULUSLU ŞİRKETLER KOMİTESİ :

Bu Komiteye AET'de katılmaktadır. Çokuluslu şirketlerin (ÇUŞ) sömürülerini artırmaları ve emperyalist ülkelerin sömürüsünü engellemeye başlaması OECD ve AET'yi ortaklaşa tedbirler almaya yöneltmiştir.

200 ÇUŞ'un 1973'deki ciroları 853 milyar doları bulmuştur. (24 OECD ülkesinde G.S.M.H.'nın % 32.9'unu karşılamakta) Merkezleri AET içinde bulunan 200 ÇUŞ'dan 70'inin cirolarıysa sadece 257 milyar dolara ulaşmıştır. (AET'nin G.S.M.H 'nın % 30.7'sine eşit.)

OECD'nin Çokuluslu şirketler komitesi Şubat 1977'de yayınladığı bildiride şöyle denmektedir; «Çokuluslu şirketlerin olumsuz etkilerini azaltmak ve yabancı yatırımların haklı çıkarlarını güvence altına almak gerekmektedir»[13]

OECD bünyesinde kurulmuş olan diğer komiteler şunlardır :

5. Teknik İşbirliği Komitesi

6. Mübadeleler Komitesi

7. Görünmeyen Muameleler Komitesi

8. Avrupa Para Anlaşması Yönetim Komitesi

9. Ödemeler Komitesi

10. Deniz Ulaştırması Komitesi

11. Mali Komite

12. Sigorta Komitesi

13. Pratikte Ticareti Kısıtlayıcı Tatbikat Eksperleri Komitesi

14. Turizm Komitesi

15. Tarım Komitesi

16. Balıkçılık Komitesi

17. Bilimsel ve Teknik Personel Komitesi

18. İlmi Araştırma Komitesi

19. Sanayii Komitesi

20. Enerji Komitesi

21. Elemeği ve Sosyal İşler Komitesi

22. Avrupa Nükleer Enerji Ajansı

23. Bütçe Komitesi[14]

Tarım Komitesinden, Deniz Ulaştırması Komitesine kadar uzanan bu komiteler zinciri uluslararası düzeyde sistemin sorunlarını çözmek ve Kapitalist Dünya Ekonomisinin kendini daha «sağlıklı» bir şekilde yeniden üretmesini sağlamakla yükümlüdürler.

OECD'NİN DIŞ İLİŞKİLERİ:

«Sözleşmede Konseye ait şartlar dahilinde Teşkilatın üye olmayan ülkeler ve diğer uluslararası kuruluşlarla ilişkiler kurup yürütebileceği belirtilmektedir.

1. Birleşmiş Milletler ile İlişkiler :

OECD'nin Birleşmiş Milletler ile ilişkileri Birleşmiş Milletler Yasasının 56. maddesinde belirtildiği üzere ortak bir çalışmaya dayanmaktadır. OECD gözlemci göndermek ve bilgi vermek ile yetinmektedir. Toplantılara katılan gözlemcilerin oy hakkı yoktur. İlişkilerin en

sık olduğu alan Birleşmiş Milletlerin İktisadi alanı ile göçmenler konusundadır.

2. Avrupa Ekonomik Komisyonu (CEE) ile İlişkileri :

Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu ile OECD'nin ilişkileri oldukça sıktır. Avrupa ülkelerinin bir kısmını kapsayan OECD 'nin komitelerine parelel komiteler Avrupa Ekonomik Komisyonunda da vardır.

3. Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması (GATT) ile İlişkileri :

OECD ile GATT arasındaki ilişkiler her iki tarafa da üye olan ülkeler dolayısıyla karşılıklı görüşmelere yol açmaktadır. OECD, Gümrük Kısıtlamaları ile ilgili kararlarından GATT'ı bilgilendirmektedir.

4. Avrupa Konseyi (CE) ile İlişkileri :

OECD'nin Avrupa Konseyi ile ilişkileri, Teşkilat daha (OECE) adını taşırken vardı. Halen OECD ile Avrupa Konseyi arasındaki ilişkiler, irtibat komisyonları tarafından sağlanmaktadır.

5. Ortak Pazar (CEE) ve Kömür Çelik Birliği (CECA) ile ilişkileri :

Avrupa Ekonomik Topluluğu, Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu komisyonları ile Kömür Çelik Birliği Yüksek Otoritesi teşkilatın çalışmalarına katılmaktadır.

Avrupa Topluluklarının altı üyesi aynı zamanda OECD'nin de üyesi bulunduğundan, bu teşkilatlar arasında işbirliği çok yakındır ve sıkı bir koordinasyon mevcuttur.

6. Dünya Ticaret ve Kalkınma Konferansı (ONUCED) ile ilişkileri :

ONUCED ile yakından ilgilenen OECD, Mübadeleler Komitesine bağlı olarak kurduğu bir çalışma grubu ile olayları yakından izlemekte ve ONUCED toplantısında batılı kapitalist ülkelerin sözcüsü durumunda bulunmaktadır .

7. Avrupa Ulaştırma Bakanları Konferansı (CEMT) ile ilişkileri :

Konferansın mali gücü OECD tarafından sağlandığından, ikisi arasındaki ilişkiler çok yakındır. Avrupa içi ulaştırma alanı ile ilgili konularda Konferans OECD ile görüşmeler yapar.

8. Diğer Kuruluşlarla İlişkileri:

OECD'nin ilişkide bulunduğu diğer kuruluşlar şunlardır; Sendika İstişari Komisyonu, İktisadi ve Sınai İstişari Komitesi, Milletler Arası Ticaret Odası, Milletlerarası Zanaatkarlar Birliği, Avrupa Tarım Konfederasyonu, ve Milletlerarası Tarım Üreticileri Birliğidir.»[15]

OECD'nin Birleşmiş Milletler Dışında özellikle emperyalist ülkelerin denetiminde bulunan uluslararası kuruluşlarla yoğun bir ilişki ve işbirliği içinde bulunduğunu gözlemekteyiz.

TÜRKİYE'YE YARDIM KONSORSİYUMU :

Türkiye'ye yapılan ekonomik «yardım» (PL 480 tarımsal ürün fazlası «yardım» programı dışında) 1962'den beri, OECD çatısı altında kurulmuş olan Türkiye'ye «yardım» konsorsiyumu tarafından yönetilmektedir.

Konsorsiyumun ilk üyeleri ABD, Federal Almanya, İngiltere, Fransa İtalya, Belçika, Hollanda, Lüksemburg, Kanada, IMF-Dünya Bankası, Uluslararası Kalkınma Birliği ve Avrupa Para Anlaşmasıdır. Daha

sonra bu gruba İsveç, Novreç, Avusturya, İsviçre ve Danimarka katıldılar.[16]

«Konsorsiyum kanalıyla Türkiye'nin almakta olduğu dış yardımlar mahiyetleri bakımından üç şekle ayrılmaktadır: program kredileri, proje kredileri ve borç ertelenmesi.»

Konsorsiyum yoluyla kredi tahsisi şöyle işlemektedir. Türkiye'de kalkınma planları çerçevesinde hazırlanan yıllık programlar incelenmek üzere konsorsiyum sekreterliğine gönderilir. Sekreterliğin incelemesinin ardından Türkiye'ye danışılmak üzere konsorsiyum tarafından geri yollanır. Maliye Bakanlığı, Merkez Bankası ve Planlama Örgütünün de önerileri alındıktan sonra program konsorsiyum üyelerine sunulur. Tüm üyelerin katıldığı bir toplantıda programın gerçekleştirilmesi için gerekli kredi miktarı görüşülür. Her üyenin ne kadar verebileceği saptanır. Eğer gerekli para toplanamazsa diplomatik kanallar yolu ile çözüm aranır. Çözümler kredi konusunda genellikle ağır koşulların kabulü ile sonuçlanır.

Her üyenin vereceği miktar saptandıktan sonra ödeme süresi, faiz oranı gibi koşullar Türkiye ile krediyi veren ülke arasında yapılan ikili anlaşmalarla belirlenmektedir.

Bu mekanizma çok ağır işlediğinden, taahhüt edilen kredilerden faydalanma olanakları da daralmaktadır. Özellikle proje kredilerinde kredi kullanma oranı oldukça düşüktür. Bu tür krediler daha ağır koşullarda verilir, çünkü krediyi veren ülke genellikle kredinin yine kendi ülkesinden alınacak mal ve hizmetlerde kullanılmasını öngörmektedir. Program kredileri ise yedek parça ve hammaddeye ayrılmış dışalım kotalarının finansmanı için verilen kredilerdir. Bu da genellikle kredi veren ülkeden dışalım yapılmasını önkoşar. Böylece Türkiye pazarı «yardım» adı altında yoğun birşekilde sömürülmekte, hem de dışarıya olan bağımlılık arttırılmaktadır.

1963-1971 yılları arasında Türkiye'nin Konsorsiyum'dan aldığı krediler :[17]

	Üzerinde Anlaşılan Miktar	Gerçekleşen Miktar
Toplam Kredi Miktarı	2626 (*)	2200
Proje Kredileri	1118	866
Program Kredileri	1078	997
Ertelenen Borç	430	435

(*) Milyon TL.

Gerçekleşen miktarın «...% 48'i Amerika tarafından sağlanmıştır. B. Almanya ve İngiltere'nin yardımları ABD'den sonra ikinci ve üçüncü sırayı almaktadır. Bu üç ülkenin yardımları tüm yardımların, anlaşmalara göre % 72.7'sini içine almaktadır. Uluslararası kuruluşlar, % 20'sini vermişlerdir.»[18]

Son gelişmelere göre, «Türkiye'nin OECD üyesi ülkelere 1 Ocak 1977 ile 30 Haziran 1979 tarihleri arasında ödenmesi gereken, ancak döviz yokluğu nedeniyle ödenemeyen borçlarının tutarı 1 milyar dolar'dan daha fazladır. Bu borçların ertelenmesi amacıyla Nisan ayında Paris'te Türkiye ile OECD, Türkiye'ye yardım konsorsiyumu arasında imzalanan çerçeve anlaşmasının öngördüğü ilkeler uyarınca bugüne kadar 13 ülke ile tutarı 876 milyon dolar olan borç erteleme anlaşması imzalanmıştır. Bunların dökümü milyon dolar olarak şöyledir :

Norveç (3.6), Avusturya (16.4), Belçika (21), ABD (191), İsveç (21),

F. Almanya (326), İsviçre (83), Kanada (82), İtalya (30), İngiltere (132), Finlandiya (4), Avusturalya (12), İspanya (5).»[20]

OECD'NİN TÜRKİYE RAPORU :

Geçtiğimiz Ekim ayı içinde IMF ile OECD'nin Türkiye'ye Yardım Konsorsiyumu yetkilileri, Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluşların birlikte yaptıkları toplantıda, Türkiye'nin «Ekonomik ve malî politikalarının gözden geçirileceği, taze borç olanaklarının ele alındığı» bildirilmiştir. Toplantının **«son derece önemli»** olduğu vurgulanmış ve borçların OECD çerçevesi içinde çözümlenmesinin «ağırlık taşıdığı» belirtilmiştir.

OECD ile IMF'nin ortaklaşa bir program çerçevesinde Ankara'da buluşmaları Maliye Bakanlığının bir önerisinden kaynaklanmaktadır. Borçların OECD çerçevesinde çözümlenmesi «önerisi» OECD yanında IMF'ye de bildirilmiş ve konunun önce politikasının belirlenmesi, arkasından da fiilen taze para olanaklarının ele alınmasının gözden geçirilmesi» amacıyla Ankara'da ortak bir toplantı «zorunlu » görülmüştür. OECD'nin başkente gelmesinin bir başka nedeni de OECD tarafından Türkiye ile ilgili hazırlanan son raporun 31 Ekim tarihinde Paris'te ele alınmasına ilişkindir.[19]

1. TÜRKİYE'NİN İÇİNDE BULUNDUĞU DURUM VE GELECEĞİ:

«Bu raporla incelenen gelişmeler, Türkiye ekonomisinin önemli bir aşamaya (İlk raporda yer alan **«yol ayrımına»** deyimi çıkartılmıştır.) geldiğine işaret etmektedir. Yakın gelecekte ilk yapılacak işin **bunalımı atlatmak politikasına ağırlık** verilmesi olduğu kuşkusuzdur. Ancak bugün ortaya çıkan durumun yinelenmesini önlemek için, politika uygulamalarında temel değişikliklere gidilmesi şarttır. Hükümet bu zorunluluğu kabul etmiş ve bu yönde **kararlar** almıştır. (Bu cümle yeni rapora eklenmiştir.[20]

Gerek ilk raporda belirtilen **«yol ayrımı»**, gerekse değiştirilen ikinci raporda **«Türk ekonomisinin önemli bir aşamaya gelmesi»** ile, Türkiye'nin içinde bulunduğu **«bunalım»**dan kurtulmasının emperyalizmin ve onun uluslararası kuruluşlarının dayattığı **«Tedbirleri»** alıp almamasına bağlı olduğu açıkca söylenmektedir. Emperyalizmin bu politikasının ona bağımlı hükümet tarafından kabul edildiği ve bu doğrultuda kararlar almaya bağladığı (Toplumsal Anlaşma, yüksek oranda devalüasyon vb.) belirtilmektedir.[21]

OECD raporunda Türkiye'nin içinde bulunduğu bunalım yapısal nedenlerden soyutlanarak, dünya petrol fiyatları, dışalım mallarından sanayii ve yatırım malları fiyatlarındaki artışın yol açtığı dış ödemeler dengesi açığına bağlanıyor. Raporda bu konu şu biçimde yorumlanmaktadır: «Türk ekonomisinde 1977'de doruğuna ulaşan bunalımın başlıca nedeni, hızlı kalkınma ve sanayileşme değil, petrol fiyatları ile yatırım ve sanayii malları fiyatlarındaki dış artışlar ve dünyadaki ekonomik reaksiyon ve hükümetlerin bu gelişmeler karşısında gerekli ekonomik düzenlemeleri zamanında yapmamış olmasındandır.» [22]

Yukarda son cümlede görüldüğü gibi OECD MC'nin ekonomi politikasını eleştirmekte, dışalım mallarındaki fiyat artışlarına uyumlu bir şekilde zamanında müdahale

edilmediğini belirtmektedir. Öte yandan «**hızlı kalkınma ve sanayileşme**» şöyle yorumlanmaktadır :

G.S.M.H. artışı son yıllarda % 7.8 gibi çok yüksek bir orandadır; «Dünyadaki gerileme koşullaına karşın gerçekleştirilmiş göze çarpan bir başarıdır.» Fakat bu başarı ciddi bir ödemeler dengesi açığı, tarımsal üretimde aşırı artış ve endüstriyel çıktılardaki açığın sürekli büyümesinin bir sonucudur, deniyor. Ayrıca Türkiye'nin geçmişte izlediği «**içe dönük**» ve «**himayeci**» politikasının krizin gelişmesine şu nedenlerle yol açtığı savunuluyor: «iç talebin artması tüketim baskıları ve kaynakların yetersiz dağılışı.»

2. TÜRKİYE'NİN GEÇMİŞTE İZLEDİĞİ POLİTİKA :

Türkiye'nin çok eskiden beri izlediği içe dönük ve himayeci politikası maliyeti çok yükseü ve verimsiz bir sanayinin kurulması sonucunu veren gümrük himayelerini ve açık kamu finansmanına dayanmasına ilişkin cümle yerine ikinci metinde Türkiye'nin «**istikrar**» programı doğrultusunda IMF ve OECD ile ile ileşkileri çerçevesinde ihracat ve turizme daha çok önem vermesi gerektiği konmuştur. Ayrıca bu dış ödemeler krizinin Türkiye'nin ticaret hadlerindeki büyük hareketlerin yanında dünya ekonomisindeki yavaşlama ve aynı zamanda Türkiye'nin içe dönük, ihracat ve turizmi teşvik etmeyen bir politika izlemesinin bir sonucu olduğu söyleniyor.

3. TARIMSAL ÜRÜN FİYATLARI VE ÜRETİM ARTIŞI :

Tarımsal ürünlerin fiyatlarının yüksek tutulması endüstri sektörünün maliyetini arttırıcı bir etken olmuştur, deniyor. İlk raporda tarımsal gelirlerin yükseltilmesinin enflasyona erişmek amacına yünelik olduğu söylenirken, ikinci raporda bunun dünya pazarı fiyatlarıı izlemek amacıyla yapıldığı, söyleniyor.

İlk taslakta tarımsal üretim artışı yalnız iyi hava koşullarına bağlanırken, ikinci raporda, tarımsal üretimin artması modern teknoloji kullanılmasıyla birlikte iyi hava koşullarına da etkisi olmuştur, denilmektedir.

4. DIŞ ÖDEMELER KRİZİ :

İkinci raporda «Türkiye'nin döviz darboğazı ve taze kredi almakta çektiği güçlükler karşısında uzun bir durgunluk dönemine girme tehlikesiyle karşılaştığı» açıklanmış, bu nedenle yabancı kredilerin artması zorunluluğu yinelenmiştir. Ancak ilk taslakta bu öneriden hemen sonra yer almış olan şu kritik cümle çıkartılmıştır: «Buna rağmen, Türkiye dış ödemeler krizini yenmek ve enflasyonu azaltmak için elden gelen tüm çabayı harcamakta olduğnu kanıtlamadıkça, dış kredilerin artmasını beklemek gerçekçi olmayacaktır.»

Raporda ulaşılan belli başlı sonuçlar bölümünde Türkiye'nin şu an içinde bulunduğu ödemeler dengesi krizinin ülkenin göreli azgelişmişliğinden kaynaklandığı belirtiliyor. Aynı zamanda, yüksek büyüme oranına ulaşma çabalarının bir sonucudur, deniyor. Bütün bunlara rağmen Türkiye'nin kapitalist gelişme modelinden vazgeçmesi için hiçbir neden olmadığı, eğer politik tercihlerde temel değişiklikler yapılırsa yakın bir gelecekte bu krizin atlatılacağı ve bundan sonra sorunların işletme düzeyinde çözümlenebilecek bir biçime dönüşebileceği söyleniyor.

Raporun bir sonraki paragrafında ise istikrar programı, enflasyon ve işsizlik konularına şöyle değiniliyor. «1978'de uygulamaya konulan ve IMF tarafından da desteklenen istikrar programı Türkiye'nin yıllardır görmediği bir displini getirmiştir. Buna rağmen enflasyon yüksek bir oranda sürmektedir. Bu koşullar altında, kısıtlayıcı politikaların sürmesi gerekmektedir. Ancak kısıtlayıcı politikaların olumsuz bir yönü işsizliği arttırmasıdır. Süregelen döviz darboğazı ve ticari krediler almakta çekilen küçlükler Türkiye'yi çok uzun bir gerileme dönemine sokabilir.»

«İstikrar programının IMF tarafından onaylandığını» belirten cümlenin, yerine bu ekonomik önlemlerin Türkiye tarafından kararlaştırıldığı, İMF'nin ise bunları desteklediği vurgulanmıştır.

5. OECD'NİN TÜRKİYE'YE ÖNERİLERİ :

Rraporun öneriler bölümünde ise Türkiyenin şu önlemleri alması gerektiği belirtiliyor. Bütün bu sorunların çözümü ise kaynak israfının azaltılmasında ve etkinliğin arttırılmasında yatmaktadır. Türkiye'nin sürekli olarak yüksek bir büyüme oranına ulaşabilmesi için politik önlemlerin-ki şu anda Türkiye yetkilileri tarafından uygulamaya konmuştur- alınması gerekmektedir. Ekonomik planlamanın genel çerçevesin içinde pazar güçlerine daha çok güvenin, etkinliği ve kaynak dağılımını geliştirecektir. Özellikle endüstri için rekabetçi pazara açılmak önemlidir. yüksek yatırım oranının sağlanması için tasarrufu teşvik edici politikalar izlenmesi gerektiği ve «sermaye piyasasının» gelişmesi tasarrufların etkin dağılımına yardım edecektir.

Sık sık kamu harcamalarının kısılması gerekliliği yanında, kamu gelirlerinin artırılmasına gereksinim duyulduğu belirtiliyor. Bu arada ihracata öncelik tanınması için ihracatı teşvik edici gerekli önlemlerin alınması gerekitiği vurgulanıyor. Daha önceki bölümlerde de belirtildiği gibi Türkiye, yalnızca geleneksel tarım ürünlerinin dışsatımını yapabilir, ancak tarımda daha gelişkin yöntemler kullanarak verimliliğini arttırmalıdır, deniyor.

«Yeni işletmecilik yöntemlerinin», «yeni becerilerin» ve «teknolojilerin» bunlardan **«oldukça yoksun olan»** Türkiye ekonomisine girmesi için gerekli olan, doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının çoğalması; aynı zamanda daha yüksek dışsatım kaynağı da oluşturacaktır, denerek çözümlerden birinin yabancı sermaye yattığı vurgulanıyor.

Türkiye ekonomisinde sermayenin özel ve kamu sektörü arasında dağılımının ve diğer az bulunan kaynakların dağılımının etkinliğini sağlamak için çok sayıda politika değişiklikleri yapılabilir; kamu yönetimi kuralları, kamu işletmelerinin ve kurumların işleyişini yönetem yasaların değiştirilmesi olanaklıdır, deniyor. Buna bağlı olarak son ay larda çıkartılan yönetmelikler, değiştirilen kurallar kamu kuruluşlarının finansmanını kendi bütçelerinden karşılamaya yönelik ve yukardaki önerilerle oldukça parelel görünüyor.

Nüfus artışı, planlanmamış göç ve yüksek orandaki yapısal işsizlik sorunlarıyla ilgilenilmesi gerektiği sözlerinin ardından Türkiye'nin ekonomik genişleme için büyük bir potansiyeli olduğu belirtiliyor. Yüksek bir büyüme hızına ulaşıldığı halde ödemeler dengesi açıkları ve ülke içi enflasyon tarafından bu ekonomik

genişleme sık sık kesintiye uğramıştır deniyor.

Son paragrafta ise raporun mesajını pazar güçlerine daha çok dayanarak ve ekonomik planlamanın genel çerçevesi içinde yabancı sermeyeye tedrici açılmanın etkinlik, daha iyi bir kaynak dağılımı ve mali istikararı ve böylece hızlı büyümeyi sağlayacağını iletmek olduğu söyleniyor. Son raporda ise »İçsel ve dışsal faktörlerin yarattığı, dış ödemeler dengesindeki büyük açık göz önüne alındığında, Türkiye'nin ticari ortaklarının desteklerine gereksinim duyduğu» cümlesi ekleniyor.

Tüm rapor boyunca Türkiye ekonomisinin nasıl bir sınamaya uğradığı ve ne yönde bir gelişme beklendiği açıkça görülüyor. Ayrıca geçmişte izlenen ekonomik politikanın sık sık eleştirildiği de gözden kaçmıyor. Burada **«istikrarlı»** olmayan MC hükümetlerinin her ne kadar dışa açık bir politika izlemeye çalıştılarsa da, bunun kapitalizmin «gerçekliğine» (rasyonelite ilkesine) pek uygun bulunmadığı **«zımnî»** (örtülü) olarak anlatılmak isteniyor.

CHP hükümetinin bir yıl içinde izlediği ekonomik politika ise, özellikle IMF'nin onayıyla uygulamaya konan **«istikıar programı»** övülüyor ve bundan sonra da emperyalist-kapitalist sistemin uluslararası örgütlerinin onaylıyacağı politikalar izlenmesi öngörülüyor.

Rraporun ilk taslağı ile yayınlanan son talaktaki farklılıklar ise öze ilişkin olmayan, salt biçimsel birtakım değişikliklerin yapıldığı, hükümetin «sırtını sıvazlama» amacını güden farklılaştırmalardır. Her ne kadar Maliye Bakanlığı yetkilileri ile OECD heyetinin görüşmelerinin **çok tartışmalı** geçtiği bir gerçekse de sonuç bütünsel bir bakış açısından pek farklı görülmüyor.

Son raporda yapılan değişiklikler ağırlıkla Dördüncü Beş Yıllık Plana ilişkin ilk raporda yer alan çözümlemeler ve önerilere DEYKP yalnızca eklenmiş. Yoksa Planın **«dışa bağımlılıktan kurtulmak ve demokratik ortamı korumak»** ilkelerinin benimsenmesi söz konusu değil. Zaten Türkiye gibi kapitalistleşen ülkede, planlama bir takım ön koşullar yerine getirilmedikçe piyasa mekanizmasına dayanmak zorundadır. Gerçek anlamda planlama sosyalist üretime geçiş dönemine özgüdür.

Ayrıca DBYKP'da yabancı sermayeye karşı herhangi bir ilke olmadığı gibi, yabancı sermayenin girmesinin **«Türkiye ekonomisine katkı getirmesi»** ve **«ihracata yönelme»** koşullarında kolaylaştırılacağı ve özendirilmesi gerektiği söylenmektedir.

Yukarıdaki ilkeyi uygun olarak Kasım ayında «Yabancı sermaye yatırımları için» yönetmelikte düzenleme yapılmıştır. Türkiye'de yabancı sermayenin yatırım yapabileceği alanlar; turizm, makine imalat, madeni eşya, metalurji, elektronik, eloktromekanik ve büyük kompleks projeler olarak belirlenmiştir. Hazırlanan «Yabancı Sermaye Kodunda» yabancı sermayeli yatırımların yurt dışına kar transferinin **devlet garantisi** altında olacağı ve yerli kuruluşların pazarlarıyla çelişmeyen, teknolojik katkısının % 100'e çıkabileceği belirtilmiştir. Ayrıca hükümet, yabancı sermayenin kar transferinin kur garantisi tanıyarak sağlama bağlamıştır.

SONUÇ :

Kapitalist sistemde devletin kendi başına bir politik gücü yoktur.

Sosyal demokrasinin ileri sürdüğü gibi «sınıflarüstü» ve sınıf mücadelesini uzlaştırabilecek bir yapıya sahip değildir ve olamaz.

Devlet, egemen sınıfların iktidarını simgelemektedir. Öte yandan, Türkiye gibi dışa bağımlı ülkelerde egemen sınıfların pilitik tercihleri de metropoller tarafından belirlenmektedir. Metropol ülkelerin egemen sınıfları tarafından alınan kararlar bağımlı ülkelerin devlet aygıtı aracılığı ile hayata geçirilmektedir.

Türkiye'nin OECD ile olan ilişkileri, emperyalist-kapitalist sistemden ve onun uluslararası örgütlerinin işlevlerinden ayrı düşünülemez. Bu örgütler kapitalist sistemin uzun süredir içinde bulunduğu ve gittikçe derinleşmesini engelliyemediği bunalıma çözümler aramaktadır. Bunun Türkiye'ye yansıması da, bu bağlamda ülkenin içine düştüğü ekonomik, politik, ve ideolojik krizin tüm düzeylerde açığa çıkmasıdır. Sınıflar mücadelesinin alabildiğine yoğunlaştığı bu ortamda, emperyalit-kapitalist sistem çeşitli araçlarıyla müdahele yolları aramaktadır. CHP hükümeti de öncelikle ekonomik sorunların çözümlenmesine uğraşmaktadır. OECD-IMF gibi örgütlerle ve diğer ülkelerle yoğunlaşan ilişkiler bu sorunların çözümünde çaresiz kaldığının ve «**yardım**» istediğinin birer göstergeleridir.

Bu bağlamda OECD raporunun ilk taslağı ile ikinci metindeki değişiklikler CHP hükümetinin, görünüşü kurtarmak için yapılmasına zorladığı raporun eleştiri ve önerilerinin özünden ödün vermeden «**yumuşatılmasından**» başka birşey değildir.

KAYNAKLAR :

1. MARX, Karl : Kapital, Cilt I. İkinci Baskı, Mart 1978, Ankara, Sol Yay. Sayfa : 594.

2.3. T.C. Maliye Bakanlığı OECD Dairesi Raporu

4. Convention On The Organisation For Economic Co-operation and Development, PARİS, 14. December. 1960.

5,6,7,8,9,10,11,12,14,15 T.C. Maliye Bakanlığı OECD Dairesi Raporu

13. Avrupa Dergisi, Sayı: 21, Haz. 1977

16 GÖNLÜBOL, Mehmet : «Olaylarla Türk Dış Politikası», Ankara 1975 Sayfa : 481

17. OECD Statistics Of Financial Assistance To Türkey, 1972.

18. GÖNLÜBOL, Mehmet : a.g.e. Sayfa : 482

19. Cumhuriyet, 24. Ekim 1978.

20. Milliyet, 8. Aralık 1978.

21 (*) OECD Türkiye Raporu yayınlanmadan önceki taslak söz konusu edilmektedir. İlk taslak yayınlanmamış, tartışmalardan sonra aldığı biçimi resmi rapor olarak ilgili kişilere gönderilmiştir. Yazımızda sözünü ettiğimiz farklılıklar iki rapoı karşılaştırılaıak çıkarılm·ştır.

22. OECD Türkiye Raporu, 31. Ekim 1978.

23. Milliyet, 8. Aralık 1978.

DÜZELTME

Aylık Bültenin Ekim-Kasım 1978 (52-53) sayısındaki makalelerde anlam bozucu olabilecek dizgi hatalarının olduğunu gördük, düzeltiriz.

ARTIK-DEĞER ÜRETEN EMEK: ÜRETKEN EMEK makalesinde:

Sayfa	Sütun	Satır	Yanlış	Doğru
4	1	son	ideolojik, politik ve ekonomik pratikleriyle	(ideolojik, politik ve ekonomik pratikleriyle)
5	2	7	rağmen serf,	rağmen, serf,
6	1	4	«emeğin özgürleşmesi»	(emeğin «özgürleşmesi»)
7	1	1	tarzı içinde ancak bu tarza özgü hakim sömürü ilişkilerine	tarzına özgü sömürü ilişkilerine
7	1	5	(bu üretim sürecinin)	(bu üretim sürecinin-ç)
7	2	9	başarabilir. (10)	başarabilir.» (10)
8	1	2	artık değer	artık-değer
8	1	6	sonrada ödense de	sonra ödense de)
8	2	11	faaliyette	faaliyet de
10	1	5	olamaz	olmaz
10	1	47	çalışarak	çalışarak)
10	1	48	koyduğu	el koyduğu
11	1	19	kapitaistin	kapitalistin
11	1	19	atında	altında
12	1	17	kulanım	kullanım
12	1	31	varlığını	varlığı
12	2	17	kulanıyoruz	kullanıyoruz
13	1	1	gerokli	gerekli
13	1	5	bölümdür.	bölümü ile ölçülür.
13	1	13	(ekonomic (possession)	(economic ownership)

Dipnot No: (2), (3), (4) şöyle olacaktır:

N. Poulantzas, **Classes in Contemporary Capitalism,** NLB, 1976, Londra, S. 14.
Burada Poulantzas'ın getirdiği iki yeni kavra-

mı kullanıyoruz. Biri sınıfların yapısal belirlenişine karşılık gelen **sınıf yeri** (class place), diğeri ise, sözkonusu yapısal belirlenişin konjonktürlerdeki ifadesi olan **sınıf konumu** (class position). Başka bir deyişle, **sınıf yeri**, hem sınıf üyelerinin sınıflara dağılımının, hem de bir bütün olarak sınıfların, üretim ilişkileri temel olmakla birlikte, tüm toplumsal ilişkiler (ekonomik, politik ve ideolojik) tarafından nesnel olarak belirlenmesi anlamına gelmektedir. **Sınıf** konumu ise sınıf mücadelelerinin somut durumundan başka bir şey olmayan konjonktürler içinde çeşitli sınıfların karşılıklı ilişkiler içindeki somut pratiklerini ifade etmektedir.

Ayrıca (9) no.lu dipnot hiç dizilmemiştir:

(9) K. Marx, **Theories of Surplus Value**, Vol. I, S. 157.

TARIM VE ORMAN İŞÇİLERİNİN SORUNLARI VE İŞKANUNUNDA ÖNGÖRÜLEN DEĞİŞİKLİKLER MAKALESİNDE :

Sayfa	Sütün	Satır	Yanlış	Doğru
17	1	25	kesiminde	kesimde
17	1	34	ialebi	talebi
17	2	4	düzeyderi	düzeydeki
19	1	17	arasında	arasındaki

TERMİK SANTRALLERİN DURUMU VE LİNYİT KÖMÜRLERİ MAKALESİNDE :

Sayfa	Sütün	Satır	Yanlış	Doğru
21	2	7	saiayi	sanayi
22	2	47	projje	proje
24	2	20	eken	etken
25	2	22	eliidedlr	elindedir
26	1	6	reverzi	rezervi

Ayrıca 19. sayfanın ikinci sütunundaki ilk paragrafın ilk üç satırı 20. sayfanın başına gelecektir.

«ULUSAL SAVUNMA» SANAYİİ

Silah tüm sınıflı toplumlarda mevcut düzenin yeniden üretimini sağlamaya yönelik bir zor aracıdır. Kapitalist toplumsal formasyonlarda bir bütün olarak devlet aygıtı güçlendirilirken, düzenin sürdürülmesi, denetlenmesi ve düzene yönelik saldırıların baskı altına alınabilmesi amacıyla devletin baskı aygıtları da güçlendirilmektedir. Bu bağlamda emperyalist dönemde hem hakim sınıflar, hem de kapitalist devlet için silahın önemi daha bir ağırlık kazanmıştır. «Dış düşmanlara karşı vatanı savunma» ideolojik örtüsü altında yetkinleştirilen resmi silahlı güçler, sınıflar mücadelesini düzen sınırları içinde tutmaya, bu sınırları aşması muhtemel mücadeleleri bastırmaya, dolayısıyla temel olarak, hakim sınıfların iktidarlarını pekiştirmeye yöneliktir.

Kapitalizmin genel bunalıma girmesiyle, metropol ülkelerde gelişmeye başlayan silah sanayii, özellikle II. Paylaşım Savaşından bu yana hız kazanarak dev askeri-ekonomik komplekslere dönüşmüştür. Metropollerdeki sermaye birikimi düzeyinin yarattığı bunalıma çözüm getirebilmek, eldeki sermaye fazlasının yatırılabileceği yeni faaliyet alanları açmak, pazar sorununu göreli olarak çözebilmek, yenisömürgecilik ilişkilerini sürdürebilmek, yükselen ulusal kurtuluş savaşlarını bastırabilmek ve giderek artan dış yatırımlarını koruyabilmek amacıyla metropol devletlerinin bağrında militarizm sürekli olarak geliştirilmiştir.

II. Paylaşım Savaşı sonrasında tekelci kapitalizmin genel bunalımının bir sonucu olarak ortaya çıkan ekonomik durgunluğa karşı silah sanayi çok kârlı ve doymak bilmez pazarlar sağlayıcı etkin bir tedbir olarak ortaya çıkmıştır.

İçinde yaşadığımız bunalım döneminde emperyalistler arası çelişkilerin giderek derinleşmesine rağmen, metropol devletleri mevcut uluslararası statükoyu korumak, hatta bu statükoyu metropoller lehine dönüştürebilmek amacıyla askeri çabalarını birleştirmişlerdir.

Bu gelişimin bir yanını askeri bloklar, (NATO, CENTO, SEATO), ikili ve çok taraflı anlaşmalar oluştururken diğer yanını ise askeri alt yapıların inşaası, askeri malzeme üretimi vd. meydana getirmiştir. Tüm bu ortak hareketler önceleri ağırlıkla sosyalist sistemi hedef alırken, bugün ulusal kurtuluş hareketlerinin yükselmesine paralel olarak bu hareketleri bastırmaya yöneltilmiştir.

Büyük sermaye yatırımlarını gerekli kılan askeri sanayi dalı ancak devletin desteğini almış sayılı tekel tarafından gerçekleştirilebilmektedir. Devletin buradaki rolü; tekellere yol göstermek, finansmanlarını sağlamak, silah yapımını teşvik etmek ve üretilen silahların ilk alıcısı olmaktır. Avrupa bu sanayi dalı için büyük önemi olan araştırma geliştirme harcamalarının büyük bir oranı da (ABD'de % 60'ı) metropol devlet tarafından karşılanmaktadır. Bu harcamaların en büyük bölümü askeri, uzay ve nükleer alandaki araştırmalara yöneliktir.)

Savaş sanayi kendi başına varolabilen, diğer sanayi dallarından bağımsız bir sanayi dalı değildir, Başlangıçtan itibaren diğer sanayi

dallarına bağımlı olarak gelişmiştir ve gelişmek zorundadır. Buna rağmen, stratejik ve kârlı konumu gözönüne alınarak silah sanayinin tüm sanayi dalları içinde başat olarak geliştirilmesi, sermayenin özellikle bu alanda yoğunlaşmasını getirmiştir. Bu yüzden bugün araştırma- geliştirme ve teknolojik çalışmaların bu alan temel alınarak yönlendirilmesi, (tekelçi kapitalizmde üretici güçlerin hangi ölçütlere göre geliştirildiğinin bir göstergesi olarak), diğer sanayi dallarının büyük ölçüde silah sanayinin teknoloji artıklarını kullanmasına yolaçmaktadır.

Günümüzde yaygınlaştırılmaya çalışılan «silahsızlanma», «kardeşlik», «yumuşama (detant)» hayallerinin tersine, emperyalizm mevcut statükoyu ve güçler dengesini korumak, her gücün sahip olacağı silah miktarını ve niteliğini bu dengeye göre ayarlamak hatta emperyalist-kapitalist sistem lehine dönüştürme amacına yönelik **bir silahlanma politikası** gütmektedir. Ayrıca her metropol ülke devleti derinleşen metropoller arası çelişkiler nedeniyle emperyalist kapitalist sistem içindeki güçler dengesini kendi ülkesi yararına dönüştürme işlevini de yerine getirmeye çalışmaktadır.

«Silahsızlanma» teorisinin gönüllü havariliğini yapanlardan ABD II. Paylaşım Savaşı sonrası elinde bulunan silah stoku fazlasını bağımlı ülkelere «yardım» veya düşük faizli borçlanma yoluyla aktarmış, sözkonusu bağımlı ülkelerde «vatanı savunma», «komünist tehlikeye karşı koyabilmek» gibi milliyetçi ideolojik ögelerin ön plana çıkarılmasını sağlayarak silah tekellerine tükenmeyecek pazarlar hazırlamıştır.

Bugün yeni-sömürge ülkelerde emperyalizme bağımlılıktan kaynaklanan toplumsal krizler giderek derinleşmektedir. Bu ise bağımlı ülke devletlerini yükselen toplumsal muhalefetleri bastırmak için, mevcut düzeni korumak amacına yönelik baskı aygıtlarını, daha fazla silahlandırmaya itmektedir.

Toplumsal muhalefetlerin yükselmesinin yanısıra ekonomik krizler de derinleşmekte, bu ise «savunma» ihtiyaçlarının dış alımla karşılanmasını büyük ölçüde engellemektedir. Bu ise bağımlı ülke hakim sınıflarını bir ikilem içine sokmaktadır: ya döviz darboğazını, ödemeler dengesini içinden çıkılmaz bir hale getirerek gerekli «savunma» araçlarını dışarıdan almak, ya da bağımlı ülkede varolan sanayii «savunma» ihtiyacını sağlamaya yönelik bir biçimde yeniden düzenlemek.

Toplumsal muhalefetin göreli olarak büyük boyutlara ulaştığı, ekonomik krizin had safhaya vardızı ve emperyalizm için stratejik konumu açısından büyük önemi olan bağımlı ülkelere ikilemden çıkış yolu olarak uluslararası emperyalist kuruluşlar ve emperyalist ülkeler tarafından yeni bir «kalkınma» modeli ile birlikte önerilen savunma sanayileri, emperyalist hegemonyanın pekiştirilmesi sonucunu getirirken, bu öneriden uluslararası tekelci sermaye ve bağımlı ülke hakim sınıflarının beklentilerini açmakta yarar var.

Emperyalizm Açısından USS

Göreli olarak geri teknoloji ile üretilen bazı yarı-mamul silah sanayii ürünlerinin ,bağımlı ülkelerdeki ucuz işgücü ve hammadde kaynaklarından yararlanılarak, bu ülkelerde üretilmesi yoluyla çokuluslu tekellerin üretim giderleri azaltılabilecektir.

Bağımlı ülkelerdeki devletin biçimlenişinde, burjuva demokrasi-

lerinden farklı olarak, baskı ve terör ögelerinin ağırlıkta olması nedeniyle askeri işkolunda ekonomik-demokratik içerikli her türlyü hakkın kısıtlanabilmesi, sözkonusu devletler tarafından silah tekellerine gerekli «çalışma barışı» güvencesini verebilmektedir. (Örneğin Türkiye'de askeri işkolunda grev yasağı vardır.)

Bu yeni sanayii dalı için gerekli altyapı tesislerinin kurulması ve üretilen silahın ilk alıcısının bağımlı ülke devleti olması sonucu emperyalizmin pazarlarının yeniden genişlemesine olanak sağlanabilecektir.

Savunma Sanayii'nin kurulduğu yeni-sömürge ülkelerde zaten çeşitli teşvik tedbirlerinden yararlanan yerli ve yabancı tekelci sermaye savunma sanayiinin vergiden muaf tutulması yoluyla ödüllendirilirken, bu girişim «kalkınmaya», «savunmaya» katkı demagojisi ile meşrulaştırılacaktır.

Metropol devlet emperyalist-kapitalist sistem içinde özellikle bağımlı ülkelerde fiili güç birikimini engelleyebilmek amacıyla zaman zaman silah dış satımını, dolayısıyla silah üretimini kısıtlayıcı girişimlerde bulunabilmektedir. Halbuki, silah üretimine yönelmiş bulunan çok, uluslu tekeller ne bir bütün olarak emperyalist-kapitalist sistemi hesaba katmakta, ne de faaliyet gösterdiği ülke (veya ülkeler) deki sistemin tümünün işleyişini gözönünde bulundurmaktadır. Onun amacı daha fazla üretebilmek, daha fazla satabilmek dolayısıyla sermayesini daha da genişletebilmektir. Bu bağlamda herhangi bir üretimi kısma girişimine karşı çıkacak olan çok uluslu tekeller ile bu kısıtlamayı gerekli bulan metropol devlet arasında çelişki doğabilecektir.

Bağımlı ülkelerde savunma sanayiilerinin sözkonusu tekellerden bağımsız olarak kurulamayacağı, bu tekellerle ortaklık içinde gerçekleştirileceği açıktır. Böyle bir girişim, dışsatım dolayısıyla üretim kısıtlamasıyla karşılaşabilecek tekellere bu tür engellerin aşılması olanağını sağlayacaktır.

Bağımlı Ülke Devletleri Açısından Savunma Sanayiinden Beklenenler.

Yeni sanayii dalında üretilecek silahların düşük **kalitede de olsa,** bağımlı ülke devletinin ihtiyacını karşıladıktan sonra, diğer bağımlı ülkelere satılması ve bunlardan aktarılan değer ile ülkenin sanayiileşme sorunlarına çözümde aranan önlemlerden biri olarak değerlendirilmektedir.

Her yıl bütçenin büyük bir oranının silah dışalımına ayrılması toplumda belli tepkilere neden olabilmektedir. Oysa dışalım yerine yurtiçi üretime geçildiğinde aynı alandaki dışalımlar devam etse de bu tepkileri törpüleme olanağı doğabilecektir.

Bağımlı ülke de büyük ölçüde varolan işsizliğin, bu yeni sanayii dalında açılacak ek çalışma alanları ile azaltılacağı, metropol ülkelerin belirleyiciliğinde de olsa, montaja dayalı sanayiileşme nedeniyle gelişememiş olan, üretici güçlerde belli ölçülerde gelişme sağlanacağı umulmaktadır.

Tüm bunların bileşkesi olarak bağımlı ülke devletinin stratejik hedefi dışa bağımlı olmayan, tüm girdileriyle, teknolojileriyle, uzman personeli vb. ile gerçek bir Ulusal Savunma Sanayii'nin kurulmasıdır. Devlet kendisinden beklenen mevcut düzenin korunması işlevini yerine getirebilmek amacıyla böyle bir hedefe yönelmiştir.

Oysa, bağımlı ülkelerde hammadde, mamul madde, teknolojik gelişmeler vb. alanlardaki dışa bağımlılık gözönüne alındığında **bu sanayiileşme modelinin bağımsızlık değil, emperyalizme daha çok bağımlılık getireceği açıktır.** Şöyle ki;

İlk başta vurgulanması gereken USS'nin ancak dünya emperyalist-kapitalist sisteminde varolan uluslararası işbölümünün izin verdiği ölçüler içinde kurulabileceği ve varlığını sürdürebileceğidir.

Çok uluslu tekellerin modası geçmiş buluşlarından yararlanılarak yapılan silahların dış piyasada rekabet şansı olamayacaktır. Bağımlı ülkelerdeki teknolojik gelişkinlik düzeyi böylesi bir sanayii dalını oluşturmada, dev tekellerle boy ölçüşmede yetersiz kalacağından emperyalist ülkelerden sürekli teknoloji transferi zorunlu olacaktır.

Eğitim sistemlerinin emperyalizmin çıkarları doğrultusunda biçimlendirilmiş olması sonucu böyle bir sanayii dalında çalışabilecek uzmanlaşmış işgücü eksikliği ortaya çıkmaktadır. Çünkü varolan teknolojiyi kullanabilecek biçimde eğitilmiş olan işgücü, yeni bir teknoloji üretme yeteneğinden yoksundur.

Savunma sanayii tüm sanayii dallarının gereksinim duyduğu hammadde, makina, nitelikli emek vb. emdiği için diğer sanayii dallarının (sivil sanayinin) verimli çalışmasına engel olacaktır.

Diğer sanayii dallarının yalnızca savunma sanayi gibi sanayinin bir tek kolu için çalışması ve bu alanın üretken olmayan bir alan olması(yani ikinci sektöre tekabül eden bir alan olması diğer bir deyişle üretim araçları üreten sanayilerin ürünlerini, yeniden üretim aracı üretmek için kullanamaması) sonucu tek yanlı bir sanayileşmeye neden olacaktır.

Bu yeni « sanayileşme» modeli çeşitli alanlardaki dışalım harcamalarının artmasına neden olacağından, varolan döviz darboğazını ve ödemeler dengesini iyice çıkmaza sokacaktır.

Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz ki, bağımlı ülke hakim sınıflarının içinde bulunulan toplumsal krizi atlatma ve mevcut düzeni koruma amacıyla yöneldikleri bu yeni «sanayileşme» stratejisi toplumsal krizin daha çok derinleşmesine yolaçacaktır.

Türkiye'de Silah Üretiminin Geçmişine Kısa Bir Bakış

Silah üretimi Osmanlı İmparatorluğunda çok eskilere dayanır ve köklü bir geçmişi vardır. Daha 1600'larda cephane ve silah yapımı atelyeleri, savaş gemisi tezgahları vardı ve silah üretimi toplumsal yeniden üretimde merkezi bir yere sahipti. Çünkü silah üretimi sistemin bir bütün olarak gelişme potansiyelinde etken bir ögeydi. Ancak, doğa bilimleri durumuna getirilememesi, dış borçlanma ve sanayileşmeme nedeniyle silah üretiminde Avrupa ülkelerinin düzeyinin gerisinde kalınmış, 18. Yüzyılın başlarına gelindiğinde de silah üretiminde çöküş dönemine girilmiştir. Böylelikle Osmanlı İmparatorluğu giderek artık silah üretimini kendi denetimi altında sürdüremez duruma gelmiştir.

1930'larda «devletçilik» dönemine girilince, devletçe yönetilen silah sanayini geliştirmek için sürekli çabalar gündeme getirilmiştir.

Bu tarihlerde hafif sanayinin yanında, ağır sanayinin de temelinin kurulması ve sanayi bölgelerinin Anadolu'nun her kesimine eşit

olarak dağıtılması çalışmalarına başlanmasıyla birlikte önceleri I. Paylaşım Savaşından kalan silah, savaş alet ve gereçlerinin onarılması ve yedek parça yapımına yönelinmiştir. Daha 1927'de Kayseri'de gerçekte Alman Junkers Şirketinin bir şubesi niteliğinde bir uçak fabrikası ve Yeşilköy'de bir uçak teknisyenleri okulu kurulmuş, ayrıca piyango ve kampanyalar düzenlenerek «uçak satın almayı mümkün kılmak» amaçlanmıştır.

Ancak, uçak sanayi ülkenin sanayileşmesinden ayrı tutulamayan bir sanayi dalı olduğundan ve özellikle teknolojik bilgi ve nitelikli işgücü birkaç çokuluslu tekelin elinde olduğuna göre atılan bu adımların bağımsız bir silah sanayine dönüşemediği açıktır.

1945'lere gelindiğinde ABD'nin aktif teşvikiyle askeri alt yapının kurulmasına girişilmiş, bu döneme kadar sınırlı ölçüde küçük silahlar üreten MKE 1952'de THK'nun imalat tesislerini tevralmıştır. 1930'ların teknolojisiyle uçak üretimi MKE tarafından ağır aksak yürütülmeye çalışılmıştır. Silah sanayi kurma yolundaki çabalar ABD tarafından sürekli engellenirken, Federal Almanya NATO Savunma yardımı adı altında 1967'den sonra cephane-silah üretimi için gerekli üretim araçlarını (bazı lisanlar ve motor takımı onarımı için gerekli makinalar) vermiştir.

Ordunun 12 Mart 1971'de iktidara ağırlığını koymasından sonra savaş sanayi girişimleri «yeni» bir kalkınma stratejisinin çekirdeği olarak tanımlanmıştır.

Eylül 1972'de Türk Ordusunun Reorganizasyonu ve Modernleştirilmesi (REMO) projesinin başlatılmasıyla 16 milyar liralık bir harcama öngürülmüştür. 1972-1973'te bu fonu karşılamak için «güçlendirme vakıfları» kurulmuş, buna karşın gündeme gelen devalüasyonlarla birlikte modernleştirme harcamaları hızlı bir borçlanma sürecini getirmiştir. 1972 ortalarında bu proje uyarınca bir yandan deniz, hava ve kara kuvvetlerinin modernleştirilmesi gündeme alınırken bir yandan da askeri alt yapının kurulmasına yönelinmiş, ancak Türkiye'nin kendi yapacağı üretim kısıtlı tutulmuştur. Daha sonra Kıbrıs'ta yürütülen iki operasyon «modern silahlara sahip olarak kendi kendine yeterli duruma gelme» gibi bir bahanenin ortaya çıkmasına ve silah sanayinin kurulması koşulları olgunlaşmaya başlamıştır. Bu sırada silah sanayinin kurulmasını yerli tekelçi burjuvazi çok daha açık bir biçimde talep ederken, Türk Sanayi ve Ticaret Odaları Birliği silah sanayinin kurulmasının ön koşulu olan sanayilerin bir an önce geliştirilmesini belirtiyordu.

Nitekim 1975 savunma bütçesinde şu noktalara ağırlık verildi :

1. Cephane ve küçük silahların yerli imalatının geliştirilmesi,

2. Nakliye araçları ve arazi taşıtları gibi askeri ihtiyaca uyarlanacak taşıtların yerli üretimi,

3. Türk tank birliklerinin modernleştirilmesi,

4. Deniz kuvvetlerinin medernleştirilmesi,

5. TUSAŞ çerçevesinde düşünülen Türk Hava Kuvvetlerinin modernleştirilmesine hız verilmesi

6. Türkiye'nin askeri alt yapısının hızla kurulması.

1973 Mart'ında oluşturulan TUSAŞ projesi ise başlangıçta 200 uçağın üretim, bakım ve onarımına yönelikti. 1974 Ekiminde resmen onaylanan TUSAŞ projesi çerçeve-

sinde Northop, Lockheed, Hawker-Siddeley, BAC, LTV girişimde bulundular. Bugün TUSAŞ'ın kurulmuş çalışmaları henüz tamamlanmamıştır. Örneğin tesislerin kuruluş yeri, büyüklüğü ve üretim türleri henüz saptanmamıştır.

«Ulusal Savunma Sanayi (USS)

II. Paylaşım Savaşından sonra emperyalist-kapitalist sistemin getirdiği uluslararası işbölümünün bizim igibi bağımlı ülkelere yüklediği görev; montaja dayalı, hafif ve orta sanayi, tüketim mallarına yönelik bir «sanayileşmedir». Durum böyle iken ağır sanayinin ve bu sanayi dalı içinde gerekli altyapı tesislerinin ya hiç olmadığı ya da çok yetersiz olduğu, ülkenin genel sanayileşme düzeyinin elverdiği ölçüde yürütülebilecek olan silah üretiminin Türkiye'de -söylendiği gibi- emperyalist ülkelerden bağımsız olarak kurulabilmesi, yani **ulusal** olması olası değildir.

Silah üretimi faaliyetlerinin sürdürülebilmesi için, vazgeçilmez olan üretim araçlarının sürekli sağlanabilmesi gereklidir. Türkiye'deki üretim tesislerinde; silah yapımında kullanılacak olan hammadde,, aramadde, makinalar ve akaryakıt üretilmediği sürece, bunlar dışarıdan alınacaktır. Bu da zaten varolan döviz darboğazını çok daha daraltacaktır. Büyük harcamalara dayalı olan A-G çalışmaları da ülke içinde yapılamayacak, gerekli teknolojik bilgi uzmanlaşmış işgücü de silah tekellerinden sağlanacaktır. Böylece, silah sanayi kurma çabaları emperyalizme şimdi olduğundan daha çok bağımlılıkla sonuçlanacaktır.

Diğer sanayi dallarının ürünleri kullanılarak yaratılan silah sanayi irdelenirken, bu yan sanayi dallarının durumu da ayrı bir önem kazanacaktır.

Türkiye'de Sanayinin Yapısı

Savaş sanayii makina ve elektronik gibi yatırım malları sanayinin bir bileşimidir. Öte yandan lastik, patlayıcı madde, petro-kimya, metalürji gibi yan sanayilere de gerek duyacaktır. Halbuki Türkiye'de imalat sanayiinin tüketime dönük bir yapısı olduğu herkesçe bilinmektedir. Örneğin 1977'de Türkiye'de imalat sanayiinin toplam üretiminin % 49'unu tüketim malları, % 37,7'sini ara malları, ancak % 13,3'ünü yatırım malları üretimi oluşturmaktadır.

İmalat sanayii dahada yakından incelendiğinde, yatırım malları sanayiinin % 17,6'sının madeni eşya; % 15,5'inin elektriksiz makinalar, % 9,0'unun tarımsal alet ve makina, % 19,8'inin elektriklik makina, % 38,1'inin ise taşıt sanayiilerinden oluştuğu görülmektedir.

İmalat sanayiinin bugünkü emperyalizme bağımlı ve çarpık yapısıyla savaş sanayii gibi sanayiinin kurulmasına elvermediğini daha iyi somutlayabilmek için imalat sanayii içinde savaş sanayii ile doğrudan bağıntılı olan sanayiilerin yapısını daha ayrıntılı olarak incelemek gerekmektedir.

Elektriksiz Makina İmalat Sanayii

Elektriksiz Makina İmalat Sanayiinin toplam üretim kapasitesi, toplam talebi % 95 dolayında karşılayabilmektedir. Dışalımlarda yalnız bu sektörden olduğu belirlenen aksam, parça vb. ara malların değerleri toplam, bu sektörün yıllık üretim değerinin dörtte birini oluşturmaktadır. Sektörün öteki sektörlerden aldığı dışalım girdiler de hesaba katıldığında, sektör üretimini ortalama %30-35 payını dışalımların oluşturduğu ortaya çıkmaktadır.

Elektriksiz Makina İmalat Sanayii Göstergeleri (1977) (tahmini) (1978 fiyatlarıyla milyon TL)

	Üretim	Talep (tahmini)	Dışalım
Tarım Dışı Makinalar	16.217,0	39.953,0	23.870,0
1. Kuvvet makinaları	1.300,0	2.040,0	740,0
2. Metal ve ağaç işleyen makinalar	1.365.0	4.930,0	3.580,0
3. Belirli sanayi makinaları	2.610,0	14.202,0	11.635,0
4. Büro ve hesap makinaları	460,0	740,0	280,0
5. Diğer makinalar	10.482.0	18.041,0	7.635,0
Sektör Toplamı	26.447,0	56.531,0	30.220,0

Kaynak : IV. Beş Yıllık Kalkınma Planı

Yukarıdaki göstergelerin de ifade ettiği gibi sanayinin ihtiyacı olan üretim araçlarının büyük bir bölümü dışalımla karşılanmaktadır Buna karşın elektriksiz makina imalat sanayinin bugünkü yapısı dayanıklı tüketim malları üretimine yöneliktir. Savaş sanayinin ihtiyacı olan üretim araçlarının dışalımla karşılanmasından başka yol olmadığı açıktır.

Elektrikli Makina İmalat Sanayii

Türkiye'de, özellikle enerji üretimi ve dağıtımında önemli yeri olan elektirikli makinalar ve şebeke cihazları üretimi son derece sınırlı iken bu sanayi dalında da dayanıklı tüketim malları üretimi toplam üretimin en büyük bölümünü oluşturmaktadır.

Elektrikli Makina İmalat Sanayii Göstergeleri (1977) (1978 fiyatlarıyla milyon TL)

	Yurtiçi Talep	Üretim	Dışalım
Elektrik Makinaları ve Şebeke Cihazları	5.099,8	2.500,0	2.604,0
İletken ve Kablolar	4.254,9	4.000,0	257,0
Aydınlatma ve İç Tesisat Gereçleri	1.994,0	1.857,0	137,0
Pil ve Akümülatör	2.332,3	2.300,0	34,5
Elektrikli Dayanıklı Tüketim Malları	2.120,8	2.118,0	6,0
Diğer Elektrik Gereçleri	1.213,6	600,0	620,0
Yarı Mamul ve Ara Malları	1.572,5	639,3	935,5
Toplam	**18.587,9**	**14.014,3**	**4.594,0**

Kaynak : IV. BYKP

Elektrikli makina imalat sanayinin bugünkü yapısı her ne kadar yurtiçi talebi karşılayacak bir üretim kapasitesine ulaşmışsa da aslında bu sanayi de teknoloji, üretim araçları ve girdileri açısından dışa bağımlıdır.

Demir-Çelik Sanayii

Ağır sanayinin en önemli girdilerinden biri olan demir-çelik ürünlerinin büyük bir bölümünün ülke içinde üretilmesine karşın, planlanan büyük ölçekli demir-çelik üretim tesislerinin zamanında bitirilmemesi, ortaya çıkan üretim açığının dışalımla kapatılması yoluna gidilmesine neden olmaktadır. (Örneğin 1977'de demir-çelik dışalım tutarı 11,6 milyar liraya varmıştır.) Üstelik demir-çelik üretimine olan yurtiçi talep yılda yüzde 16,5 artarak planlanan artışın üstüne de çıkmaktadır. Demir-çelik sanayinin varolan bugünkü yapısıyla yurtiçi talebi nicelik ve nitelik yönünden karşılamaktan uzak oluşu nedeniyle savaş sanayinin gereksinim duyduğu demir-çelik ürünlerinin ya dışalımla ya da iç tüketimin kısılması yoluyla karşılanması gerekecektir.

Elektronik Sanayii

Elektronik cihaz imali genel olarak bir çok yan sanayi dalına, (metal, optik, plastik) ve öncelikle elektronik devre elemanları imaline dayanmaktadır.

Elektronik cihaz sanayi'nin en temel özelliklerinden olan devre elemanlarına ve elektronik dışı yan sanayie dayanmasının doğurduğu sorunlar yurdumuzda tek başına «savaş elektroniği» gibi bir sanayi dalının gelişemeyeceğinin kanıtıdır.

Türkiye'de devlet kesimindeki yüksek frekans haberleşme cihazları imalatı henüz yeterince gelişmemiş, özel sektördeki büyük firmalar ise günümüze dek dayanıklı tüketim malları alanına yatırım yapmıştır. Teknoloji üretimi konusunda devlet kuruluşları gerekli desteği sağlayamamakta, özel sektör ise hiç bir araştırma, teknoloji geliştirme çabasına girişmemekte, teknoloji tranferini tercih etmektedir.

1 — Büyük hacimli kuruluşlar 1972'lerde kurulan TV alıcı cihaz fabrikalarıdır. Dayanıklı tüketim cihazları olarak isimlendirilen bu elektronik sanayi kolu, montaj sanayi şeklinde kurulmuş olup, bu konuda güven veren yan sanayi kuruluşları yoktur.

2 — Endüstriyel-bilimsel elektronik cihazlar imal edilememektedir.

3 — Sektörde dışsatım olanağı yoktur. Yurt içi ihtiyacını bile nicelik ve nitelik yönünden karşılayamamaktadır.

4 — Dışalım esas olarak mamul, yarı mamul mal ve ham madde olarak yapılmaktadır. Endüstriyel-bilimsel elektronik cihazlarda bu ölçü % 100'e kadar varmaktadır. Mamul mal dışalımı % 100'e yakın olup büyük ölçüde eskimiş modellere dayanmaktadır; yarı mamul mal dışalımı montaja yöneliktir. Hammadde dışalım ise planlı olmayıp tek tek firmaların girişimine bırakılmıştır.

5 — Nitelikli işgücü nicelik ve nitelikçe yetersizdir.

6 — Elektronik sektöründe yan sanayi gerek kapasite, gerekse nitelik yönünden çok yetersizdir.

Bütün bu verilerden edinilen sonuç şudur ki; savaş sanayinin en önemli yan sanayilerinden olan elektronik sanayi Türkiye'de yoktur ve metropol ülkelerden bağımsız olarak kurulması da olanaksızdır.

Bakır

Elektrik ve Elektronik sanayinde Elektronik bakır iletken olarak kullanılır. Piyasaya elektronik bakır temin eden tesisler :.

1 — MKE Kırıkkale tesisleri

2 — İstanbul Rabak elektronik bakır ve mamullleri AŞ, (özel)

3 — Şarkuysan AŞ. (özel)

Bakır Sanayii Göstergeleri (1977) (bin ton)

	Üretim	**Yurtiçi Talep**	**Dışalım**
Blister bakır	32,2	36,0	5,9
Elektrolitik bakır tel	20,7	23,4	2,1
Diğer elektrolitik bakır ürünleri	1,0	2,6	1,4
Pirinç alaşımları	11,7	12,5	0,8

Kaynak : IV. BYKP

Ancak bu tesisler tam kapasite ile çalışmamaktadır. 1982 yılına değin yapılan talep projeksiyonlarında ürün dışalımını gerektirecek bir durum ortaya çıkmamaktadır. Buna karşın IV. BYKP'nda hedeflenene varılabilmesi için dışalım zorunluğu doğacaktır. Hal böyle olunca USS'nin gerektirdiği artan talebin mevcut kapasite ile karşılanması olanak dahilinde değildir.

Alüminyum

Uçakların dış gövdeleri ve motor parçaları çeşitli alüminyum alaşımlarından yapılır. Alüminyum, Türkiye'de bol bulunan Boksit filizinden elde edilir. Türkiye'de Al. sektöründe faaliyet gösteren 114 adet firma vardır. Bunlardan 112'si özel, 1'i resmi (Etibank Al. Tesisleri) ve 1' ise yerli yabancı ortak girişime aittir .

Sektörün ham Al. ihtiyacı, dış ülkelerden ithal yoluyla ve Seydişehir Al. tesislerinden temin edilmektedir. Ancak saf Al. elde etmede istenen malzeme elde yoktur. Motor parçaları için çeşitli bileşimlerdeki alaşımların çok özel teknolojilerle hazırlanması gereklidir.

Savunma Sanayiinin gerektirdiği Al. üç basamakta yapılabilir.

a) Boksit filizinden Alümina yapımı,

b) Alimünadan elektroliz ile saf alüminyum yapımı,

c) Alüminyum alaşımları yapımı.

Türkiye'de bugün sadece 1. basamaktaki işlemler yapılabilmektedir. 2. basamağın gerçekleştirilebilmesi enerji durumuna bağlıdır.

Bugün için yeterli bir kapasiteye sahip olan Al. sektörü kuruluşları, pres ve döküm için gerekli kaliteli kalıp imalatını gerçekleştirememekte, bu da Al. parça üretimini etkilemektedir. Alüminyum kablo üretimi ve tüketimi henüz istenen düzeye ulaşmamıştır. Hammadde tesisleri olarak modern teknoloji ile levha üreten kuruluşların sayısı ancak ikidir. Her alaşımın yapılabileceği sıcak ve soğuk maddehane ünitesi, yalnız Etibank Al. tesislerinde mevcuttur.

Alüminyum Sektörü büyük oranda siparişle çalışmaktadır, ve arz talebi karşılayamamaktadır.

Ham Alüminyum Üretim ve Talep Durumu (bin ton)

	1976	1977	1978	1979	1981
Yurt içi üretim	36.2	55.8	60.0	60.0	60.0
Yur içi talep	68.0	77.9	89.3	117.6	135.1

Kaynak : DPT, Demir Dışı Metaller, Mayıs 1977 s. 50

Görüleceği gibi yurt içi Al. talebini karşılayacak üretim yoktur. Ve uzun bir süre de olmayacaktır. Al. üretim tesisleri için yatırım yapılırken yurt içi elektrik enerjisi potansiyeli de gözönüne alınmak zorundadır. 1 ton Al. üretmek için toplam 17.500 Kwh civarında elektrik enerjisine ihtiyaç vardır. Enerji bunalımının da sözkonusu olduğu günümüz Türkiye'sinde yurt içi Al. maliyeti diğer ülkelere oranla pahalı olmakta rekabet olanağı da olmadığından dışsatımı sınırlamaktadır.

Kimyasal Patlayıcı Madde Sanayi

Savaş sanayiinde önemli bir yeri olan kimyasal patlayıcı maddelerin üretimi ülkemizde yapılmaktadır. Bu sanayi kolu şu dallarda üretim yapar.

1 — Dinamitler,

2 — Karabarut,

3 — Fitiller,

4 — Dumansız av barutu,

5 — Kapsüller,

6 — Poteknik,

MKE'nin patlayıcı maddeler üzerinde faaliyette bulunan kuruluşları şunlardır.

1 — Kırıkkale Barut Fabrikası,

2 — Elmadağ Barut Fabrikası,

3 — Kayaş Kapsül ve imla Fabrikası

Dış ticarette durum ise şudur : Mamul ve yarı mamul madde dışalımı yapılmamakta, yalnızca hammadde (gliserin, glikoz, sodyum nitrat, sodyum karabonat, potasyum nitrat, potasyum karbonat, kükürt, parafin, grafit, santralit, südkostik, difenilamin vb.) satın alınmaktadır. Dışsatım ise hiç yoktur.

Nitrik asid ve amonyum nitrat üretimi yeterlidir ancak toluol üretimi yetersiz, gliserin çok pahalı, kükürt rezervleri sınırlıdır. ve sodyum nitrat ile potasyum nitrat dışalım yoluyla sağlanmak durumunda olduğundan ülkemiz patlayıcı madde sanayi tümüyle dışa bağımlıdır. Hammadde potansiyeli patlayıcı madde sanayini besleyici nitelikte değildir.

Petrol Ürünleri :

Türkiye'nin petrol açısından dışa bağımlılığı artık harkesçe bilinen bir gerçek. Bu yüzden savaş sanayinin gereksinim duyduğu bazı petrol ürünlerinin büyük bir bölümü Türkiye'de üretilebiliyor olsa da, hem hammadde hem de bazı katkı maddeleri yönünden dışa bağımlılığın artacağı şimdiden söylenebilir. Örneğin üretimde çok az kullanılsa da çok kritik katkı maddeleri olan Santolene-C, Tenamene 60, Kerobit vb. maddeler tamamen ABD, İngiliz ve Alman firmalarından sağlanmaktadır.

Savaş Sanayinin Gereksinimi Olan Bazı Petrol Ürünleri ve Ham Petrol Göstergeleri (1977) (ton)

	Yurtiçi Tlep	Üretim	Dışalım
Benzin	2.300.000	2.333.527	24.465
Jet Yakıtı	193.000	193.036	—
Madeni Yağ	230.000	163.215	36.514
Ham Petrol		2.713.036	11.658.187

Kaynak : IV. BYKP

Yukarıda da görüldüğü gibi jet yakıtının tamamı Türkiye'de üretilmektedir. Ancak jet yakıtı katkı maddelerinin tümü yabancı firmalardan sağlanmaktadır. Örneğin :

		Firma	Ülke
Buzlama Önleyici		Basf	B. Almanya
Korozyon Önleyici	Santolene	Eoluer Cooper	ABD
Metal Deaktivatör	Tenamene-60	UOP	ABD
Oksitleme Önleyici	Topanol-AN	ICI	İngiltere

Kaynak : Ulusal Savaş Sanayi Raporu

Uçak Sanayii

Türkiye'de uçak endüstrisi geri teknoloji nedeniyle geleceği belirsizliklerle doludur.

Çarpık kapitalist yapı içinde, uçak sanayii, dışa bağımlılığı azaltmak bir yana arttıracaktır ve montajcı biçimde kurulacak bir uçak sanayi ile bugün hazır durumda satın alınan uçaklara ödenenden fazlasını montaj için alınan parçalara ödenecektir. Ayrıca :

1 — Uçak için gerekli hidrolik makinalar cinsinden olan servo makinalar Türkiye'de üretilememektedir.

2 — Türkiye'de uçak için gerekli olan nitelikte alüminyum ve alaşımlar üretilememektedir.

3 — Türkiye'de uçak için gerekli elektronik cihazlar üretilememektedir.

4 — Lastik, iniş takımları geniş ölçüde ithal edilmektedir.

Uçak sanayii genel olarak USS'den ayrı düşünülemeyeceği için USS'nin gerçekleşmesinin önüne dikilen engellerin tümü uçak sanayii için de geçerlidir, Türkiye'de bu koşullarda uçak sanayiinin kurulması olanaksızdır.

Sonuç

Sınıflar mücadelesinin keskinleşmesi ve buna bağlı olarak toplumsal krizin derinleşiyor olması, temel işlevi sistemin bir bütün olarak yeniden üretimini sağlamak olan devletin özellikle baskı aygıtlarını güçlendirmek, yetkinleştirmek, elinde bulunan silah stokunu arttır-

mak, hatta daha ileri gideıek ülkemiz sanayinin yapısına bağlı olarak kurulması bir hayal olan «ulusal savunma» sanayinin temellerini atmaya çalışmak, tüm «dış düşmanlara karşı» açıklamalarına rağmen esas olarak içe dönük hazırlıkların bir parçasıdır.

Halk kitlelerini « dış düşmanlara» karşı duyarlı hale getirerek, amaçlarını gizlemeye çalışan hakim sınıfların, kendi yayın organların da girişilen yeni proje doğrultusunda yükselebilecek halk muhalefetini en aza indirgemek görevini yüklenmişlerdir. Böylece bir yandan da gerekli ideolojik zemin hazırlanmaya çalışılmaktadır.

Hal böyle iken tüm demokratik güçlere yüklenen görev böyle bir sanayii dalının «ulusal» olmayacağını vurgulamaktan öte, böyle bir amacın tüm emekçi sınıf ve tabakaların yükselen mücadelerinin bastırılmasına, oradan da yok edilmesine yönelik bir girişim olacağının kavranması ve geniş yığınlara da kavratılması için uğraş vermeleridir.

KAYNAKLAR

1 — Albrecht, D. Ernst, P. Lock, H. Wulf; **Silahlanma ve Azgelişmişlik**; Birikim Yay.; 1978.

2 — DPT, O.İ.K. Raporları, 1977.

3 — IV. Beş Yıllık Kalkınma Planı.

4 — **Ulusal Savaş Sanayii Raporu**; Makina Mühendisleri Odası, Kimya Mühendisleri Odası; Tüm İktisatçılar Birliği; Haziran 1975.

5 — «Uçak Sanayii Raporu»; **TMMOB XXII. Dönem Çalışma Raporu**, 1978.

6 — Ahmet Demir; **Havacılık ve Uzay Endüstrisinin Yapısı, İşleyişi ve Türkiye'de Gelişme Olanakları Üzerine Bir Araştırma**; A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları No: 404; 1977

RESİMLİ EĞİTİM DİZİLERİ

- EMPERYALİZM (çıktı)
- PAHALILIK (çıkıyor)

YAKINDA ÇIKIYOR

TİB YAYINLARI No : 23

Aylık Bültenden

SEÇME YAZILAR 2

CHP Hükümeti ve Son Siyasal Gelişmeler/Ecevit Hükümetinin Ekonomik Uygulamaları Üzerine/Vergilerdeki Düzenlemeler Üzerine/«Devletçe İşletilecek Madenler Hakkında Kanun Tasarısı» Üzerine Görüşler/Kapitalist İşletmelerde Yönetim, «Yöneticiler» ve İşçi Sınıfı/«Toplumsal Anlaşma» ve «İşçinin Yönetime Katılması» Üzerine/«Alternatif Yönetim Kurumları» İşyeri Komiteleri ve Yeraltı Maden-İş/Dördüncü Plan Stratejisi ve Ecevit Hükümeti Üzerine.

TİB YAYINLARI No.: 21

TÜRKİYE'DE TOPLUMSAL GELİŞME VE SİYASAL BUNALIM

Doğu ERGİL

● Devlet ve Sınıflar İlişkisi ● Cumhuriyet Döneminde ● 1950 Sonrasında Emperyalizmle İlişkiler ve Devlet ● Türkiye'de Sınıfların Örgütlenme Düzeyi ● Parlamento'nun Sınıfsal Yapısı ● Siyasi Bunalımın Kaynağı.

GÖN :

TÜM İKTİSATÇILAR BİRLİĞİ
AYLIK BÜLTENİ

KARANFİL SOK. 14/10
KIZILAY - ANKARA

Fiyatı : 5 TL.